

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 10 1959

Liian paljon rahaa

lienee varsin harvalla nykyaikaan. Siksi onkin syytä olla tarkkana kaikessa rahankäytössä. Olipa kysymyksessä yksityishenkilö tai liikeyritys, harkintaa ja malttia tarvitaan taloudellisen tasapainon ylläpitämiseksi.

Maan vanhimpana liikepankkina Yhdyspankki on valmis antamaan kaiken asiantuntemuksensa ja moninaiset palvelumuotonsa jokaisen käytettäväksi. Yhteistoiminnassa suurpankin kanssa raha-asiat tulevat aina hoidetuiksi parhaalla tavalla.

YHDYSPANKKI

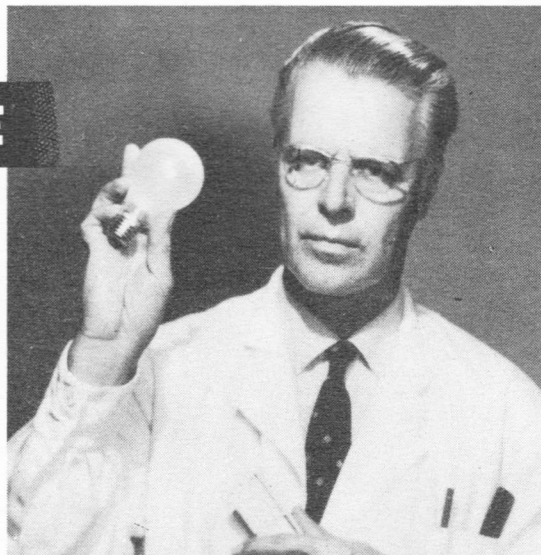

LAATU RATKAISEE

Kirkasvaloiset Airam-lamput on suunniteltu nimenomaan Suomen käyttöolosuhteita varten. Niinpä Airam-lamppujen keskimääräinen polttoikä onkin jopa 50 % pitempi kuin ulkomaisten lamppujen yleensä.

Airam-lampuissa olevat sulakkeet suojaavat verkon varoketulppaa säästämällä Teidän vaivanne ja rahaanne.

Kaiken tämän huomioiden Airam-lamput ovat huokeita, sillä hintaeroa on vain muutama marka. Ostaessanne Airam-lamppuja saatte kotimaisia laatulamppuja.

Laatutuote tulee käytössä aina huokeimmaksi

Suomalainen lamppu- ja paristoteollisuus turvaa lähes 1000 perheen toimeentulon.

AIRAM

TAKUU TUOTE

Turvaa työllisyyttä
Käytä kotimaista

No 10

15.10.1959

3. VUOSIKERTA

KANSA TAISTELI

– miehet kertovat

KERTOMUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

PÄÄTOIMITTAJA: Kenraaliluutnantti A. Blick. TOIMITUSKUNTA: Puheenjohtaja kenraaliluutnantti K. L. Oesch, jäsenet: kenraaliluutnantti E. Mäkinen, kontra-amiraali S. Sundman, eversti L. Harvila, eversti B. Ikonen, eversti E. Kuussaari, eversti G. Magnusson, eversti Valo Niihilä, eversti J. V. V. Nordgren, eversti U. A. Tähtinen, varatuomari Julius Lagus, ylivääpeli G. Lehti. TOIMITUS: Päätoimittaja, Munkkiniemi, Dosentintie 2, puh. 48 20 50, toimittajat, Simonkatu 12 A 4, puh. 66 26 96. KONTTORI: Helsinki, Korkeavuorenkatu 28. Puhelimit: tilaukset 19 367, levikinhuolto 62 22 71. Postisiirtotili n:o 94 941. KUSTANTAJAT: Sanoma Osakeyhtiö ja Sotamuisto-yhdistys ry.

ILMESTYY VUONNA 1960 12 NUMEROA. TILAUSHINTA 700 MK

Paavo Korven-Korpinen

KUN KANSA LINNOITTI KARJALAN KANNASTA

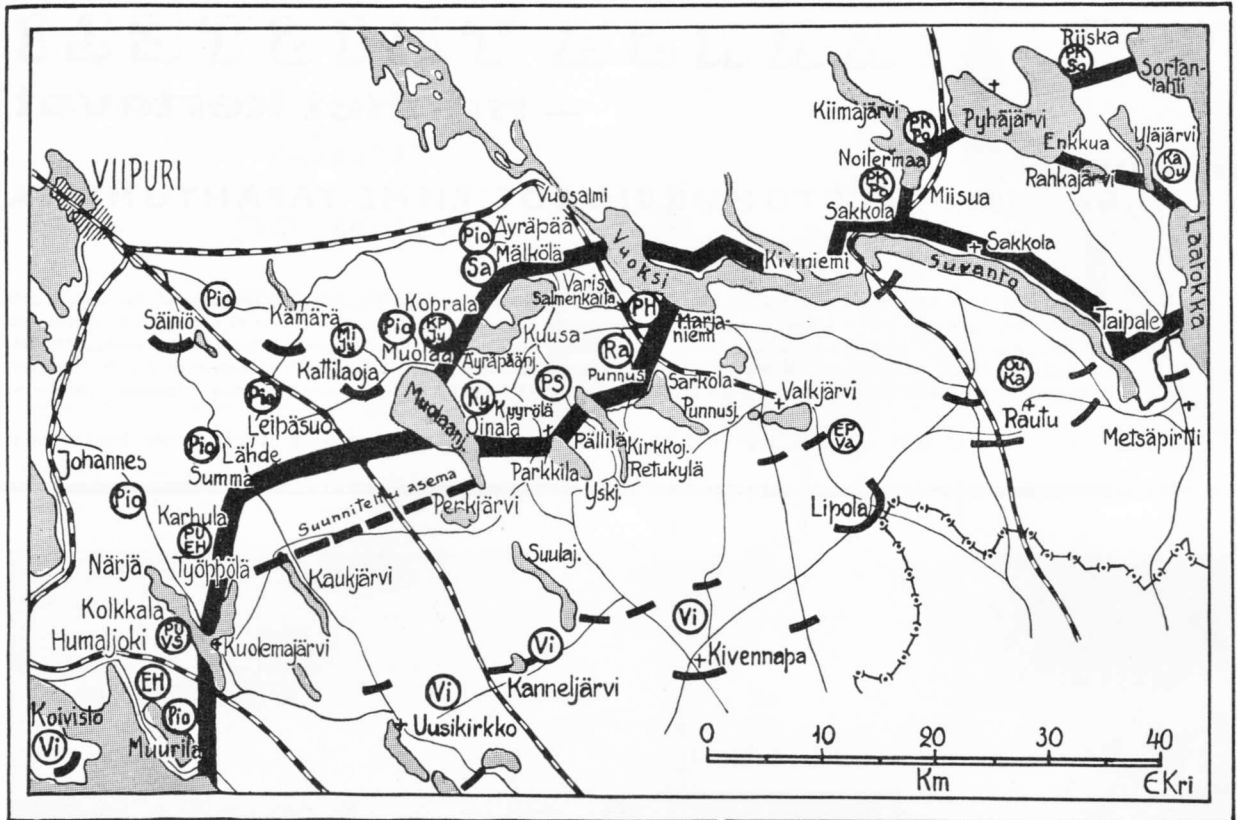
MUISTELLESSA 20 vuoden takaisia, vapaaehtoisia linnoitustöitä Kannaksella, heräävät myös muistot mielialoista, jotka Kannaksen väestön ja ”lapiojääkärien” keskuudessa liikkuvat kesällä ja syksyllä 1939.

Maahan upotettiin puupölkkyjäkin panssarien esteiksi

Retkeilin Raudussa linnoitusvaiheen viimeisinä viikkoina. Seurassani oli Kannaksen erikoistuntija kapteeni Jalmari Pusa. Tarkkailimme Mäkrän kylän kumpuista maastoa sekä radan ylitse ja alitse puikkelehtivia sotkuisen tuntuisia teitä. Kolme neljä isäntää käveli pelloiltaan meitä tervehtimään.

— Minkälaiset ovat puolustuslaitoksen ja maanomistajien välit, kysyi kapteeni Pusa?

— Ne ovat vaikka kuin hyvät, ehätti heistä useampikin vastaamaan. Niin miehistö kuin suuri osa alipäällystöäkin ovat oman pitäjän poikia tai näistä

Piirros Karjalan kannaksen varustelualueen varustelualueita ja vapaaehtoisien työvoiman sijoituksista keuhalla 1939 työmaa-alueille, joita osoittavat piirrokseseen merkityt paikannimet. — Eri maakunnista työvoimiaan lähettäneet suojeluskuntapiirit on merkitty renkaiisiin työmaittensa kohdalle seuraavasti: PU = Pohjois-Uusimaa, VS = Varsinais-Suomi, Po = Pori, EH = Etelä-Häme, PH = Pohjois-Häme, Ky = Kymenlaakso, Vi = Viipuri, So = Sortavala, Mi = Mikkeli, PS = Pohjois-Savo, PK = Pohjois-Karjala, Va = Vaasa, EP = Etelä-Pohjanmaa, KP = Keski-Pohjanmaa, Jy = Jyväskylä, Ra = Raase, Ka = Kajaani, Ou = Oulu, Po = Pohjola. — Varsinaisia linnoitustöitä suorittaneet yleisesikunnan teknillisen tarkastajan johtamat työmaakohteet ja pioneerijoukot on merkitty lyhennyksellä Pio.

Konekivääripoteron valmistus on parhaillaan käynnissä

naapurikunnista. Ja jos ken lie kauempaakin, niin siinä he kaikki kasvavat rajan ja yhteisen isänmaan puolustajiksi.

- Entä päällystö, kysyin minä?
- Ne ovat kaikki sopumiehiä äärestä viereen.
- Maltta kaapas, kun kerron tässä muutaman tapauksen, jatkoi isäntä. Tuohon meidän naapuriin soitettiin pari päivää sitten. Pataljoonan komentajan, eversti Nurmen ilmoitettiin saapuvan Kiviniemestä isäntää tervehtimään. Mikolle tuli hätä käteen. Hän kutsui minutkin luokseen, kun eversti itse kuulemma oli tulossa. Ja tulihan hän, tuli autollaan tuohon, pyysi meidät mukaansa pellolle siihen mäenrinteeseen, joka viettää tielle ja laskuojaan päin. Sitten hän tokaisi rehtiin suoraviivaiseen ta-

paansa: — Mitäs te isäntä sanotte, jos minun pitää kaivauttaa rinneleikkauksia tuohon törmään keskelle teidän peltoanne ja lyödä vielä piikkilanka-aitaus alemmaksi, ja sekin pellolle? — Sen kun kaivautatte, tokaisi Mikko! — Mutta pelto menee piloille eikä sitä sitten enää voi kunnolla muokatakaan. — Jos se este pitää, niin tottahan sen joskus poistattekkin ja korvautatte vahingon. Jos se taas ei pidä, niin siihen jää niin pelto kuin piikkilankakin. — Kyllä te olette sellaisia isäntiä, etten minä ole mokomia ennen nähnyt. — Mutta jos herra eversti tulee tupaan kahville, niin siellä näette useampiakin. — Tottakai minä tulen ja peltonne kynnetään pataljoonan toimesta kuntoon ennen kuin esteet laitetaan.

Sellaiset olivat maanviljelijäin ja puolustusvoimien välit Kannaksella.

Olin sitten matkalla Valkjärveltä Pasurin kangasta ja sen länsipuolella olevia järvikapeikkoja kohti. Erään notkelman partaalla tavattiin viemäriputkiä. Pysähdyin, tervehdin työryhmän miehiä, seisoin ja älläilin. Siinä oli pieni puro pahainen ja sen äärellä pitkä pino noin 10 sm:n sementtiputkiä. Aiotaankohan laskea läheinen matala maastokohta veden alle? mietiskelin. Muodostaisihan sekin jonkin esteen sulan veden aikana. Tyyliin kuului, ettei turhia tiedustella. Tarkoitusta en silloin ymmärtänyt enkä sitä tiedä vielääkään. Mutta mitään en kysynyt.

Kai joku tunsu minut tai arvasivat Viipurin sk. piirin miehiksi, koskapa niitä värejä upseeripuvusani kannoin. Tarjosin jollekulle tupakan ja sytytin itsekin. Muuan lapiojääkäri suputti silloin korvaani:

— Tuo terveennäköinen, punaposkinen, pyöreäkasvoinen tervasudin heiluttaja on pappi ja tuo pitempi, vähän vanhempi mies hänen vieressään kuuluu olevan yliopistosta kai lakitieteen professori.

Kerrottiin minulle vielä muutakin tämän pienen yhteisön sosiaalista rakennetta valaisevaa. Eivät he enää olleet konttoripäälliköitä, asentajia, opettajia ja niin edelleen, eikä sukunimiäkään aina käytetty, ristimänimiä pääasiassa vain. Tunsipa joku Vinssi-Roopen nimenkin, jos sitä huudettiin.

Kerran kävin Salmenkaidan linjoja silmäilemässä. En vielä silloin aavistanut, miten kuumaksi sekin kaista aikanaan kehittyi. Siellä tehtiin silloin useita kaksoiskorsuja, joista toinen osa oli konekiväärejä, toinen miehistöä varten. Kun näitä betonivarustuksia tekivät ammattilainnoittajat, palkatut linnoituskomppaniat eikä lapiojääkärit, ei niihin kernaasti päästetty asiattomia. Tunsin itseni sellaiseksi ja suuntasin kulkuni järvikapeikkoja kohti.

Eräästä Yskjärven rantapoukamasta löysin saunan. Se oli kuulemma keski-suomalaisen linnoitusmiesten rakentama. Oli ilta. Ovesta hulmahteli löylyn höyrypilviä ja korvaan kantautui melu sekä vastan läiske. Lauteille piti kulkijankin nousta, niin kuului olleen saunatavan sanelema laki. Pari miestä äityi kokeilemaan kumman nahka kestää enemmän kuumuutta. Me muut löimme löylyä ja kävimme välillä järvessä vilvoittelemassa.

Hävinnyt mies kutsui koko porukan saunakahville kanttiinini. Oli jo myöhä, eikä tämä tarjoilu enää suinkaan kuulunut lottien työvelvollisuuksiin. Mutta ystävällisyys ja iloinen palveluhalu kirkasti lottien ilmeet. Että saattaakin löytyä niin tahdittomia ja sydämettömiä kirjailijoita, jotka ovat madaltuneet tahrimaan lottajärjestön ja sen jäsenten mainetta!

— Sanokaapa minulle, mitä hyötyä tästä kansannousuksi päisuneesta linnoitusinnostuksesta on? Näin kysyin ja lapiojääkärit vastailivat, kuka kulloinkin ehti sorvata ajatuksensa selväksi:

— Puolustusmahdollisuuksien materiaallinen ja teknillinen vahvistuminen voidaan lopullisesti todeta vasta taistelussa. Mutta ovathan nämä konekiväärikorsut ja panssarivaunujen kiviesteet ynnä muut sentään paljon parempia kuin ei mitään. Kunhan vain ehdittäisiin tehdä näitä riittävästi.

— Vapaaehtoisten miesten lähtö vapaussotaan 21 vuotta sitten oli kansamme maanpuolustustahdon voimannäyte numero 1 ja tämä linnoitustahdon nostattama kansannousu on sitten kai toinen näyte.

— Me lapiojääkärit teemme täällä pääasiassa panssarinesteitä, piikkilanka-aitauksia, ampuma-alan raivauksia, rinteiden pystyleikkauksia, kaivantojen avaamisia sekä lisäksi muuta, minkä työnjohto katsoo tähdelliseksi. Kun me näistä viemme tiedot kotiin, lisää se turvallisuuden tunnetta silloin, kun tai jos tänne kerran ase kädessä tullaan. Nuo betonityöhän me tiedämme myöskin.

— Täällä opitaan se, että rajojen puolustus on koko Suomen asia eikä vain paikallisen väestön.

— Kansan yhteishenki lujittuu.

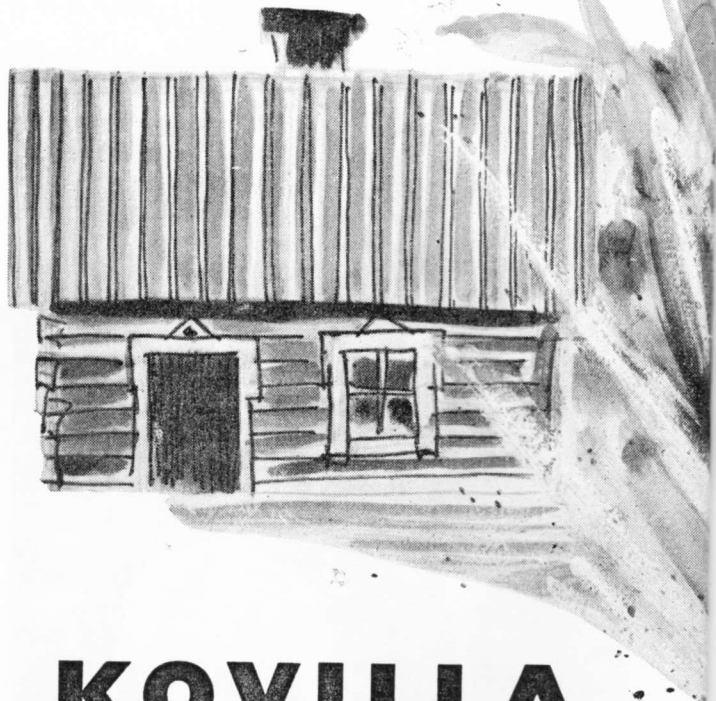
— Täällä oppii Karjala tuntemaan muun Suomen ja muu Suomi Karjalan, tämän rajan kirojen kolhiman kansan.

ELIMME "Mainilan laukausten" jännittäviä jälkipäiviä vuonna 1939. Olin silloin erään kahdeksi jakautuneen kenttävartion vartiopäällikkönä aivan rajanpinnassa Terijoen kuntaan kuuluvassa Haapalan kylässä, kylän pohjoispäässä.

1. rajakomppaniaan kuuluvana oli tehtävänämme ennen muuta rajan vartiointi ja havaintojen teko. Palvelus oli varsinkin marraskuun loppupäivinä jo työntäytteistä eikä lepoon jäänyt enää riittävästi aikaa, joten olimme melkein kuin rintamapalveluksessa.

Aamulla 30.11. ei herätystä enää tarvittu, sillä tasan kello 7 ensimmäinen kranaatti räjähti lähellä kenttävartiomme päärakennusta ja siitä se sitten alkoi.

Kun kenttävartiomme sijaitsi vain noin 500 metrin etäisyydellä Rajajoesta, joka seikka oli varmasti ve-

EMIL NIKKANEN

KOLMASTI KOVILLA

näläisten tiedossa, kun ulkorakennuksessamme oli runsaasti miinoja, jotka ensimmäiseksi tulivat mieleeni, pani tämä tilanne nopeaan toimintaan ja käsittämään, että meitä uhkasi mitä suurin vaara. Jos yksikin ammus sattuisi miinavarastoon tai päärakennukseen, seuraisi siitä lähtö, josta ei ole paluuta. Unen pöpperössä sain sanotuksi vain kolme sanaa:

— Ylös ja ulos!

Ja sitten meitä vietiin, vietiin jo ennakolta sovittuun metsän reunaan, jossa olimme hieman suojassa ja josta oli tarkoitus ammunnan lakattua vielä palata. Palamatta kuitenkin useimmilta jäi, sillä niin pian kuin tykistö tuli hetkiseksi harveni ja samalla tuli takamaastoon piteni, seurasi venäläinen jalkaväki tykistökeskitystä ja valloitti uraa-huudoin kenttävartiomme tyhjänä silmiemme edessä. Rohkea alikersanttimme Sulo Pimiä, joka oli Haapalan kylän poikia, kuten useimmat toisetkin meistä, oli jäädä vihollisen jalkoihin, kun yritti mennä vielä viime hetkellä käymään talossa. Neuvokkuuden ja maastotuntemuksensa ansiosta hän kuitenkin pelastui aivan viime tingassa.

Tehtäviimme ei kuulunut taisteluun antautuminen, vaan havaintojen teko ja mahdollinen viivytys sopivissa paikoissa sekä vetäytyminen Terijoelle sille linjalle, joka oli määrätty 1. rajakomppanian viivytyslinjaksi.

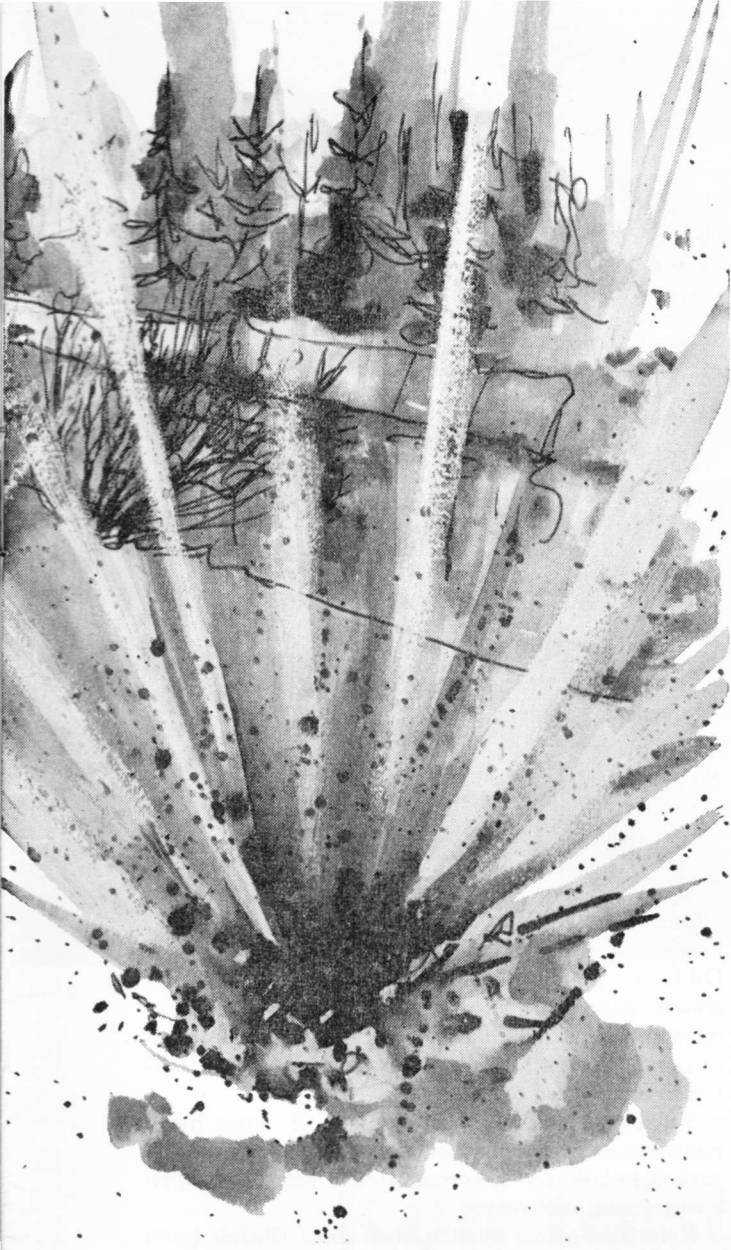
Syvemmillä metsässä yhdyimme kenttävartiomme toiseen osaan, joka asui eri taloissa keskellä kylää ja jonka vartion vartiopäällikkönä oli vähäpuheinen, mutta tarmokas rajakersantti Usko Kovalainen. Kovalaisen vetäytyminen miehineen peltoaukean halki ei ollut kaikkein helpoimpia, sillä tykistötulen lisäksi toimivat myöskin vihollisen suuremmat ja pienemmät konetuliaseet vilkkaasti aina siellä, missä vähänkin liikettä näkivät. Lisäksi oli venäläisillä pitkin rajaa näkötorneja, jotka hallitsivat koko kyläaukeaman. Onneksi viimeksi mainitun vartion miehet selvisivät tavoitepaikkaamme tappioitta.

Hetkisen neuvoteltuamme päätimme lähteä metsiä pitkin vetäytymään Terijoelle. Haapalasta sinne joltavalle metsätielle ei ollut enää asiaa, sillä venäläiset olivat jo tien suunnassa meidät sivuuttaneet. Kun olimme tästä sopineet, esitin kuitenkin, että lähtisin mielelläni lyhintä tietä edellä sanotun tien suunnassa Terijoelle saadakseni samalla seurata millaisia vihollisen joukkoja, aselajeja ym. oli tänne tulossa, sillä komppaniamme päällikkö, silloinen kapteeni Erkki Paloheimo oli minulle kerran henkilökohtaisesti maininnut, että parin kolmen miehen tulisi jäädä linjojen taakse, mikäli sota sattuisi tulemaan, tarkoituksella, joista edellä olen maininnut. Tästä kuitenkin toisille sen enempää puhumatta lausuin toivomuksen, että joku miehistä olisi tervetullut mukaani. Alikersantti Pullinen ja korpraali Angerman nyökkäsivät samanaikaisesti ja minusta näytti siltä, että jokainen olisi ollut siihen halukas. Korpraali Angerman oli lähempänä ja hänet otin mukaani. Siinä metsikössä sitten tiemme 'erkanivat ja toivotimme toisillemme vain "lykkyä tykö" ja että Terijoella tavataan.

Kun olimme kulkeneet noin 500 metriä, pääsimme tutulle metsälinjalle, jossa olimme suorittaneet vähäisiä varustelutöitä. Linjaa pitkin käveltyämme noin 70 metriä kuulimme ääniä takanamme, jolloin pysähdyimme ja havaitsimme ryhmän verran miehiä. Kun oli vielä aamuhämärä ja metsä hieman usvainen, emme heti erottaneet miehiä venäläisiksi, vaan luulimme huutajia omiksi miehiksi. Tuli mieleeni, että ehkä muukin osa joukostamme haluaa tulla samaan matkaan välittämättä turvallisemmasta tiestä. Viittasin tulemaan ja sanoin jotain muutakin, johon sain heti venäjän kielisen vastauksen, mutta vain yhden ainoan sanan, joka kuului:

— Bogatii (= varttukaa).

Samassa meille selvisi, että tulijat olivatkin venäläisiä. Vähän riipaisi! Taisteluun antautuminen olisi ollut sama kuin itsemurha, sillä meitä oli vain 2 taval-

lisilla kivääreillä varustettua miestä ja venäläisiä ryhmän verran. Lisäksi kulki tietä pitkin äänistä päättään ainakin joukkue. Tie oli meistä vain noin 200 metrin päässä ja metsä melko harvaa. Oli toimittava nopeasti. Päätin käyttää kielitaitoani hyväksi. Viittasin Terijoen suuntaan ja vastasin venäjän kielellä:

— Muij ushe paidjom (= me jo menemme).

Tämä auttoi, kuten olin toivonutkin. Saimme heti toisen sanan vastaukseksi ja se kuului:

— Valaidje (= menkää).

Luulivat meitä omiksi ja sehän oli tarkoituskin eikä ihme, sillä olihan ensimmäinen hyökkäyspäivä, toisin sanoen: sota oli niin heille kuin meillekin sekavaa. Me yritimme kuitenkin määrätietoisesti toimia ja olihan meillä se hyvä puoli, että maasto oli tuttua, ja sen lisäksi olimme aikaisemmin lähes 20 vuotta harmaatakkisina niin yö- kuin päiväharjoituksissakin saaneet siihen hyvää ja nyt mitä tarpeellisinta koulutusta.

Kävelimme sen jälkeen linjaa pitkin Terijoen suuntaan ulkonaisesti katsoen rauhallisina, mutta sisäisesti melkein kauhun vallassa ja pelokkaasti odotimme, milloin saamme tulisuihkun niskaamme. Sen verran huomasimme, että ainakin etumaisilla miehillä oli lyhkäset aseet, luultavasti konepistoolit, suunnattuina meihin päin. Linjan loppuosa oli noin 80 m pitkä, mutta nyt

se tuntui moninkertaiselta eikä siitä tahtonut tulla loppua. Viimeinkin linja loppui, ja kun pääsimme metsän suojaan, uskaltauduimme katsomaan taaksemme, jolloin totesimme, että miehet olivat näköpiiristä kadonneet, ja sitten meitä vietiin.

Kuten jo aikaisemmin on selvinnyt, ei tielle enää ollut menemistä, vaan meidän tuli kulkea metsiä pitkin maastoa hyväksi käyttäen, sillä tietä pitkin etenivät venäläiset jalkaväki- ja ratsujoukot. Viimeksi mainittuja oli kuitenkin vain vähäinen määrä ja todennäköisesti vain kärkipartion tehtävissä. Tavoitteenamme oli ensinnäkin ensimmäinen estelinja. Linja, joka oli Haukjärven länsipuolella ja jossa oletimme syntyvän ensimmäisen vakavamman yhteentörmäyksen. Olimme saavuttaneet jonkinnäköisen tasapainon ja vetäen nymme kaikessa rauhassa aina Mustaojalle saakka.

Vetäytymisemme loppui kuitenkin äkkiä, kun venäläiset törmäsivät Matinmäen puolustuslinjaan, joka oli Mustaojan länsipuolella ja jonka estelinjan suurimmaksi osaksi olivat reippaat 1. jääkäripataljoonan joukot aikanaan rakentaneet sekä nyt miehittäneet. Taistelu alkoi. Jäimme jännittyneinä sitä sivulta seuraamaan, mutta koska venäläiset levittäytyivät ketjuun estelinjan tällä puolen kahden puolen linjaa, jouduimme huomaamatta oikeanpuoleisen ketjun taakse ja näin ollen oman jalkaväkitulen kohteiksi. Nopeasti veti maa meitä puoleensa, ja kun keksimme vielä suojaiset paikat, pyyhkäisi tuli meidän ylitsemme, mutta litteänä tuli olla. Onneksi ammuntaa ei kestänyt kovin kauan, ja kun venäläiset katsoivat taistelun toivottomaksi, he alkoivat perääntyä, ja taistelu loppui siihen. Peräytyminen tapahtui kiiresti Haapalan suuntaan, josta he olivat tulleetkin ja siten, että pääjoukkue palasi tietä pitkin, mutta oikealla sivustalla ketjussa ollut puolijoukkue metsää pitkin suuntana myös Haapala ja samalla aivan suoraan paikkaa kohti, jossa olimme.

Nyt meidät pahasu peri kuitenkin äkkiä, sanoi korpraali Angerman. Samaa mieltä olin minäkin, mutta surku ei auta, ajattelin mielessäni. Jotain tuli kuitenkin tehdä mahdollisimman nopeasti, jos meinasi tilanteesta selvitä.

Rajanpinnasse oli vielä rauhallista

Tilanne oli erittäin vaikea, sillä vasemmalla Haapalasta katsottuna oli tie, jota venäläiset paraillaan marsivat, oikealla vielä jäätyttömät Saunojen- ja Mustalammet. Sen verran olimme kuitenkin suojassa sakeassa pienessä kuusimetsikössä, ettei meitä oltu ainakaan vielä huomattu, mutta me näimme hyvin venäläiset ja jono aina vaan läheni. Tienpuoleinen maasto näytti turvalliselta, kuusentaimisto näytti matalalta, mutta suojaiselta. Niin kuin joku olisi kuiskannut korvaan, menkää sinne, siellä olette turvassa. Matkaa tielle oli korkeintaan 100 m. Sanoin Angermanille hiljaa:

— Menemme kuusten suojaan. — Sain pään nyökkäyksen. — Sinne yritimme, pääsimme. Pääsimme kuin ihmeen kautta eikä jono, joka aina vaan läheni, meitä vieläkään huomannut, ja mikä onnellinen ihme oli sekin, ettei jono muuttanut vähääkään suuntaansa, vaan kulki juuri sitä paikkaa kohti, jossa me vain hetkinen sitten olimme.

Pienten kuusten suojaan laskeuduimme kuin höyhenvuoteelle, mutta jäljet jäivät, sillä 30.11. oli maassa lunta noin 10 sm. Tietä pitkin kulkeva joukkue oli kohdallamme, mennä kolisteli ja polotti mennessään näkemättä meitä. Otimme suunnan maaten kääntymällä metsälinjaa kohti siinä mielessä, että mikäli meidät on huomattu ja lähdetään seuraamaan, yritämme myydä itsemme kalliisti ja toivomme, että saamme vihollisjoukossa hajaannuksen aikaan. Tämä olisi ehkä onnistunutkin, mikäli meillä olisi ollut konepistoolit tai yksikin ja mikäli tienpuoleisella puolella ei olisi ollut venäläisiä.

Seuraavat sekunnit olivat niin pelontäytteiset ja loppumattomat, ettei niitä ole voinut unohtaa. Kumpaisenkin sydän takoi niin, että sen vaivatta itse kuuli. Jännäsimme sormi liipaisimella, sekin vapisi niin, ettei vahingonlaukauskkaan ollut kaukana. Jonossa kulkeva puolijoukkue lähestyi lähtöpaikkaamme, ja kun se voitti jälkemme, viittasi jonoa johtava upseeri porukan pysähtymään, tarkasti jälkiämme, katsoi hetkisen suunnamme päin, kääntyi miehiinsä päin ja sanoi venäjäksi:

— Tut tschordi paslii (= tästä paholaiset ovat menneet).

On vaikea kuvata niitä tunteita, joita me silloin koimme. Riittää kun sanon, että enempää ei ihminen voi pelätä, ei ainakaan normaali ihminen. Olimme kuitenkin rauhallisen hiljaa ja niin hyvin pikkumaisen suojassa, että me näimme heidät, mutta heidän tarkkaavaisuutensa ehkä ensimmäisen epäonnistuneen kahaan jälkeen niin hermostunut, että eivät nähneet meitä, vaan kohta jatkoivat matkaansa samassa suunnassa tulematta tielle. Pienikin jälkien seuraaminen olisi meidät paljastanut, sillä meidän ja venäläisten välimatka oli vain 50 metriä.

Kun venäläiset olivat loitonneet sen verran, ettei heitä enää näkynyt, konttauduimme istumaan. Hetken vielä mietittyämme sanoi Angerman:

— Tämä on satua. — Hän tarjosi kätensä ja kiitti. Yhtä hyvin olisin minä voinut kiittää Angermania, sillä hän oli harvinaisen rauhallinen, ja pieninkin hätköiminen olisi ollut tuhomme.

Sitten meitä taas vietiin. Vietiin kuitenkin rauhallisesti ja varovasti, ja koska oletimme, että tiekin on nyt vapaa venäläisistä eikä jo ennemmin sanotulle estelinjalle ollut matkaa enää kuin vajaa 500 metriä, menimme tielle.

Onnellisina ja raukeina poikina kuljimme tietä pitkin noin 200 m päähän estelinjasta. Oli niin hyvä olla, että vain hymyilimme toisillemme emmekä paljon puhuneet. Ehdotin kuitenkin, että pannaanpas tupakaksi välillä, sillä tänään ei siihen ole ollut vielä kunnan tilaisuutta. Mutta ennenkuin ehdimme sen tekemään, kirahti pari terävää laukausta. Olimme kuin ammutut maassa. Angerman syvässä ojassa ja kuolleessa kulmassa ja minä vahvan tuoreen kannon takana, joka ei ollut kaikkein paras suoja, mutta valinnan varaa ei ollut. Heti sen jälkeen saimme hyvän ryöpyn, ryöpyn jo toistamiseen omien taholta eikä pojat ampuneet kovin huonosti, sillä kanto sai monta osunaa ja pari sattui selkäreppuunikin, joka oli selässä paremmin näkyvänä. Suurin osa meni kuitenkin onneksi taasenkin yli. Ammutta ei sentään kestänyt kauan, vaan tuli lakkasi kun puoleltamme ei ammuttu. Samanaikaisesti kumpikin nosti päätään ja katsoimme toisiamme. Angerman aloitti keskustelun ja sanoi:

— Vieläkö sie elät? Jatkaen sitten — Ei miul mittää hättää olt ko valitsin hyvän paikan, mut siu kantois näky rapissee. — Enempää ei ollut aikaa keskusteluun, vaan taas tuli toimia. Huusin kovalla äänellä:

— Älkää ampuko, täällä vielä omia miehiä. — Saimme viipymättä vastaukseksi tutun kersantti Olli Saukkosen äänen. Huusin uudelleen ja mainitsin, keitä ollaan ja että Saukkosen Ollin pitäisi ainakin minut tuntea. — Angerman oli rajan lapsia, mutta kotoisin Ollilasta, ja hänetkin kelpuutettiin ilman muuta omiksi. Saimme kehoituksen nousta ja tulla nopeasti turvaan, sillä venäläisten toinen osakaan ei ollut kaukana linjasta, sen piti olla tulossa metsiä pitkin Haukjärven suunnasta.

Sitten meitä taas vietiin. Vietiin tällä kertaa hyvin rauhallisesti ja erittäin onnellisina siitä, että samana päivänä jo kolmannen kerran olimme pelastuneet melko varmasta kuolemasta.

Kenttävartiomme toiset miehet, jotka lähtivät toista reittiä Terijokea kohti, pääsivät perille helpommasti, mutta eivät kuitenkaan seikkailutta hekään.

Sellainen oli Talvisodan ensimmäinen päivä pienen kenttävartiomme osalta.

Luutnantti lähettinä

— Tulehan katsomaan, kun meillä on luutnantti lähettinä, sanoi vänrikki Tirronen vänrikki Lahdelle välirauhan aikana Punkaharjulla.

Olihan sanotussa siteeksi tottakin, sillä lähetillä oli luutnantin vakanssi pelastusarmeijassa.

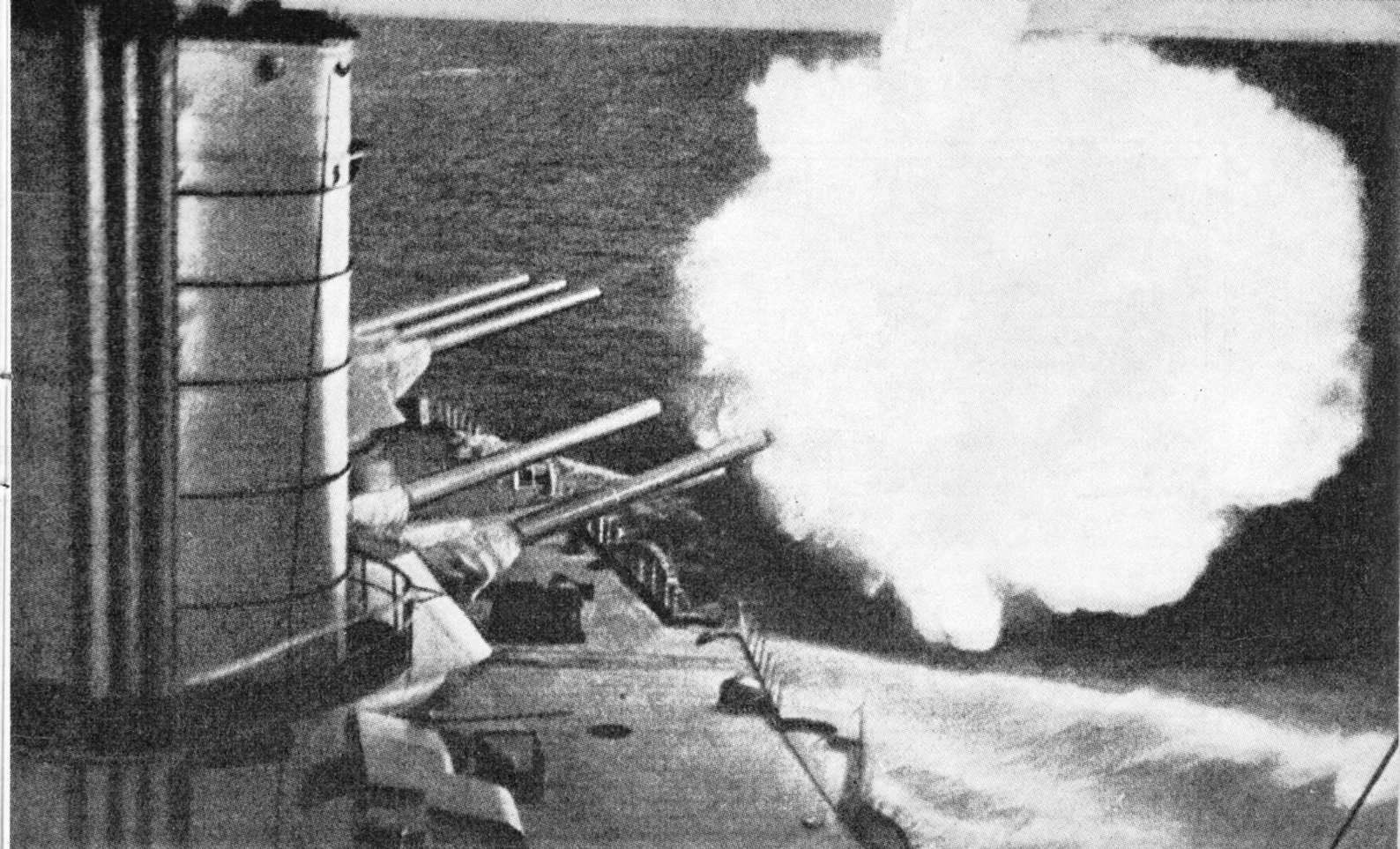
Olikohan kränä

Tuomari oli Hämeessä matkalla ja tuli maininneeksi kyytipojalle:

— Nyt se Schauman tappoi sen Bobrikoffin.

Kun oli penikulma ajettu, sai hidaspuheinen poika puolestaan sanotuksi:

— Oiskohan niillä jo ennen ollut kränä keskenään?

"Marat" ampui järein panoksin

ARVO SEPPINEN

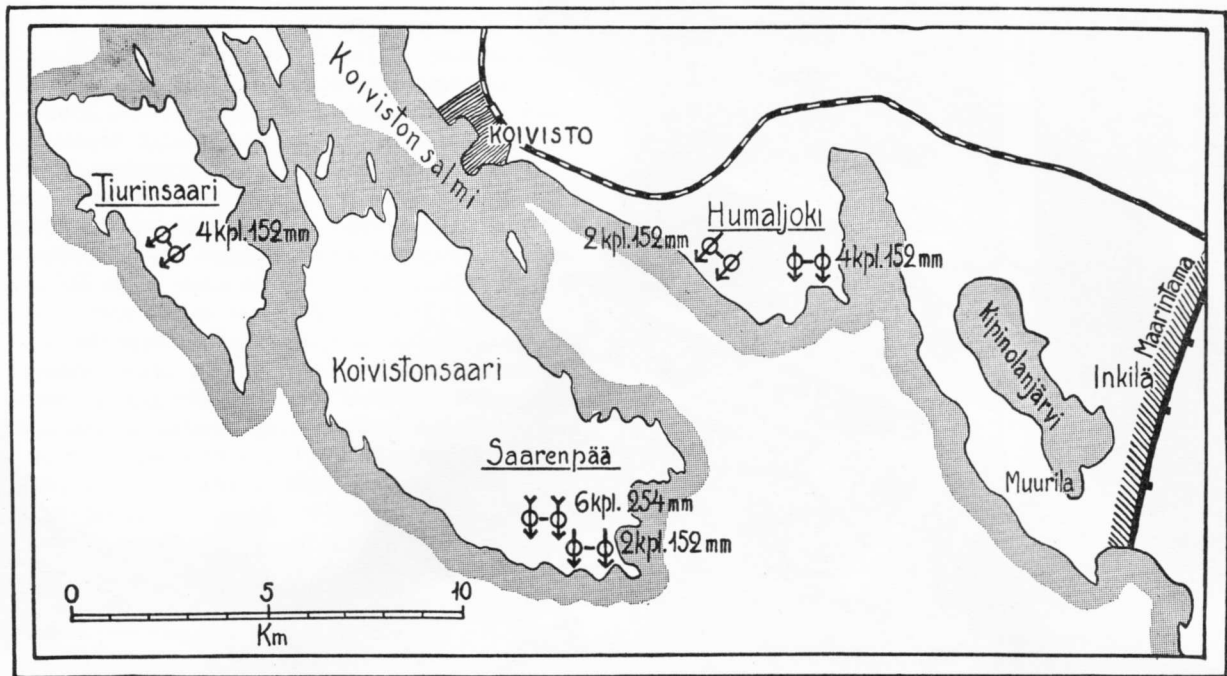
Kun taistelulaiva Marat ja Saarenpään linnake "haastelivat" keskenään

Talvisodan aikana toimi Koiviston linnakeryhmä Karjalan kannaksen maarintaman oikean sivustan suojana mereltä käsin odotettavia hyökkäyksiä vastaan ja samalla maavoimien tehokkaana tulitukena. Ikään kuin koko Kannaksen puolustuksen lujana tukipylväänä täytti tämä linnakeryhmä noin kolme kuukautta järkkymättä taistellen kunniakkaimmin tehtävänsä.

LÄHES kolmikuukautinen "uudelleen muokkaus" reservissä, tuosta ajasta jo yksi kuukausi sotaa, oli huuhtonut meistä pahimmat siviilihajut pois.

Emme enää itkeneet kyntämättä jääneitä peltojamme, emme keskenjäänyttä maalausurakkaa, niin kuin ensi alussa olimme tehneet. Tilalle olivat tulleet suu-remmat huolet, huolet koko maan puolustuksen kestämisestä, ja siinä sivussa huoli oman nupin säilyttämisestä perheen, vaimon ja lasten iloksi.

Tuo viimeksi mainittu seikka, nupin säilyttäminen, näytti joskus kyllä vähän epävarmalta. Kaikki kunnia suomalaiselle jalkaväkimiehelle, "pensas-Johannekselle", jonka täytyi tapella, marssia ja taas tapella, loputtomiin, mutta totta puhuen, vaikealta se sota joskus tuntui, vaikka sai tapella paikallaan ollenkin, kuten tapana oli rannikkotykykistössä.

Koiviston alalohkon linnakeryhmä Talvisodan aikana

Olin Talvisodan kynnyksellä joutunut kertausharjoituksiin Saarenpään linnakkeelle, joka sijaitsi Koiviston saarien "Pietarin puoleisessa päässä", kuten eräs paikkakuntalainen asian selitti. Tiurin linnake sijaitsi taas näiden saarien "Viipurin puoleisessa päässä", ja Humaljoen linnake mantereella, Koiviston salmen vastakkaisella puolella.

Tämä RT 2:een kuulunut linnakekolmio, komentajanaan majuri N. Kesämaa, muodosti "Mannerheimlinjan" läntisimmän ja samalla raskaimman tykistötuon. Se oli samalla suojana mereltä uhkaavaa maihinnousua vastaan. Sen jälkeen kun maarintama oli kiitetynyt äsken mainitulle puolustuslinjalle, ylettyi Saarenpään ja Humaljoen järeiden ja raskaiden patterien tuli linjojen yli naapurin puolelle. Voi sanoa, että hyvin johdettu rannikkotykistö tuli on hyvin tarkkaa, ja tekee "kipeää" sille, johon se kohdistuu. Ei siis ollut ihme, etteivät nämä Koiviston patterit saaneet kauan pysyäkseen tarkkuutta, kun jo saivat vihollisen vihat päälleen, ja kosto uhkasi niitä. Linnakkeiden sijainnista johtuen tämä velanmaksu tuli mereltä ja ilmasta sekä talvella myös jäältä käsin.

Alkoi taukoamaton ilmapommitus. Tonnittain puutoili pommeja näille linnakkeille. Nähtävästi tämä oli hyvää rahtia pommittajille, sillä "ajomatka" oli lyhyt, vain pistäytyminen Suomenlahden toisella puolen kuormaa täydentämässä ja taas takaisin. Nähtävästi nämä pommittajat ajattelivat, kuten entinen Muolaan miehen rahdinajossa: "Kun saa kuorman rekeen, saa olla huoletta, ja kun saa kuorman pois reestä, taas saa olla huoletta."

Pian tuli taistelulaivojenkin vuoro antaa linnakkeelle muistutus olemassaolon katoavaisuudesta. Joulukuun 10. p:nä ampui sumun seasta jokin isompi alus, luultavasti risteilijä Kirov linnaketta raskaalla, 305 mm:n tykistöllä, mutta huonosta näkyvyydestä taikka paremminkin näkymättömyydestä johtuen sen tuli oli

epätarkkaa. Samasta syystä eivät Saarenpäänkään amukset kai löytäneet oikeata osoitetta, mutta alus poistui siitä huolimatta linnakkeen lähetyviltä.

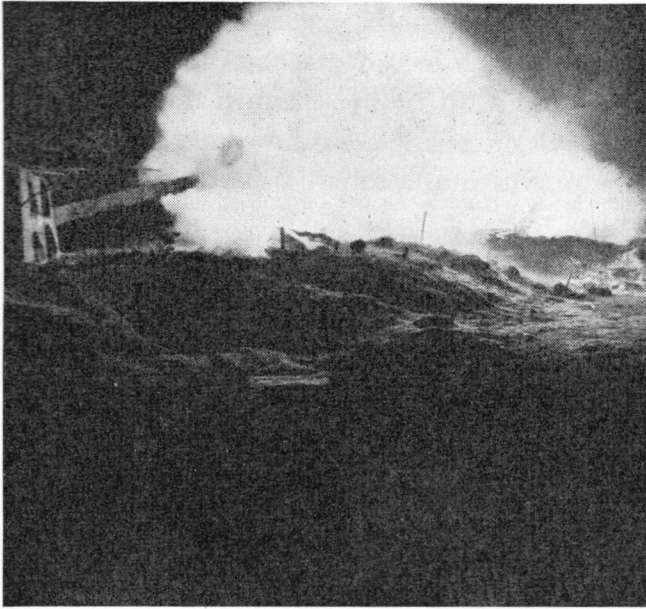
Joulukuun 18. päivä osoitti sitten linnakkeelle, mitä oikea tykistöpommitus on. Sekin päivä alkoi tavanomaisella ilmapommituksella, kunnes taistelulaiva Oktjabrskaja Revolutsija yhtyi viiden hävittäjän saattamana puolestaan leikkiin. Revolutsijan 12-tuumaiset amukset muokkasivat linnaketta pahanpäiväisesti ja onnistuivatkin siinä melko hyvin. Korsuja ja rakennuksia sortui, yhteydet katkesivat, ympäristön hävitys oli valtava, mutta itse tarkoitus, patterien tykkien tuhoaminen, ei onnistunut. Linnake vastasi tulien taistelun loppuun saakka, vaikka osa tykeistä, kaluston särkymisen vuoksi, teki lakon. Linnakkeen alueelle putosi n. 400 ja se ampui 58 kранаattia.

Seuraava yö oli kiireinen, sillä vauriot täytyi saada korjatuksi. Yön aikana saatiinkin linnake taas taistelukuntoiseksi, kaikeksi onneksi, sillä seuraava päivä oli vielä raskaampi kuin edellinen.

Joulukuun 19. päivä alkoi tavallista kovemmalla ilmapommituksella. Pommituslaivueet yrittivät kaataa pommilastinsa tykkiasemiin yhteen kasaan. Tällaisen pommiryöpyn saanut kohde aivan kuin nousi ilmaan, puineen, maineen ja kivineen. Maa repeili kuin maanalaisen kraatterin puhjetessa.

Kesken pommituksen sai silloin linnakkeen taistelunjohto ilmoituksen, että taistelulaiva Marat on lähtenyt ulos Kronstadtista. Tähyystusasemat mantereen puolella sekä linnakkeella pitivät taistelunjohtoa ajan tasalla ja antoivat ilmoituksia aluksen liikkeistä ja suunnasta. Näistä ilmoituksista päättäen aluksen kohteena oli Saarenpää.

Tulienjohto- ja mittaustornit ovat linnakkeiden aivoja ja hermokeskuksia. Sieltä säteilevät käskyt tykeille ja muihin elimiin. Sinne saapuvat myöskin ilmoitukset eri elimiltä.

Sitten kaikki tajusivat, että ilmapommitus oli äkkiä lakannut. Seurasi hermoja repivä hiljaisuus ja odotus.

Miehitetyillä tykeillä tunnettiin ilmapommituksen lakkaaminen kouraantuntuvimmin. Tykkipihoille ei enää satanut kiviä ja sirpaleita, vain pari "vaaratonta" tulenjohtokonetta lensi linnakkeen yllä. Jossakin rai-vosi tulipalo. Puristava odotus kuvastui miesten kas-voilta. Jännitys veti selän kylmäksi ja sai miehen hi-koamaan. Tykkien putket laskeutuivat sitä mukaa kuin maali läheni. Arvot tulivat mittareilta tykeille kuin jatkuvalta nauhalta.

Kello kahdentoista seudulla pääsi helvetti irti! Ma-rat avasi tulen 22 km etäisyydeltä. Välähdys ja pienoi-nen savupilvi ilmoittivat ammuksen lähteneen sen ty-keistä — ja sitten kaksi tonnia rautaa, terästä ja rä-jähdyksainetta lensi ilmassa, ujelsi, vinkui ja iski maa-han. Neljän 305 mm:n ammuksen sarjat, kussakin ammuksessa painoa lähes viisisataa kiloa, järjestyivät

◀ Omat tykit vastasivat tehokkaasti

▼ Linnakkeen tykkiä oli jynsättävä miesvoimalla

Viipurin lohkon komentaja, eversti Lyytinen ja lin-nakkeen päällystö olivat tulenjohtotornissa. Väapeli Aromaa valvoi mittareita.

Edellisen päivän kokemukset ja huonosti nukkutu yö kuvastuivat jokaisen kasvoissa. Hetken vakavuus loi kireitä juovia miesten piirteisiin. Savuke savuk-keen jälkeen paloi loppuun ja uudet syttyivät. Mitta-rin lukijan pahaenteinen "lähenee" ilmoitus ja yksi-toikkoinen numeroiden luku, joka muistutti pörssi-meklarin noteerauslukuja, kaikui tornissa. Mutta nämä luvut eivät ilmaisseet osakkeiden arvoa, vaan lähesty-vän kuoleman ja tuhon etenemistä.

linnaketta. Korvia särkevät räjähdykset leikkasivat il-maa, kaatoivat miehiä ja huojuttivat maata. Oli kuin "äiti-maa" olisi ollut juovuksissa. Sekin huojui, vapisi ja antoi ylen omat sisuksensa. Tulenjohtotorni veti tul-ta puoleensa. Iskelmät lähestyivät sitä. Torni huojui, siitä irtosi suuria kappaleita, mutta se kesti, ei kaatu-nut.

Eräät miehet antoivat tykeillä ylen, pitelivät kor-viaan, joissa pisteli kuin tulisia neuvoja olisi niihin työnnetty.

Omat tykit eivät vielä kantaneet ampuvaan Marat'-iin, joka yhä läheni linnaketta kokka vaahdoten.

— Emmekö jo saa ampua, kyselivät tykkimiehet. Kuin vaistomaisesti heillä oli halu omilla tykeillä vaihtaa tuo kuoleman soitto, jota tuli Marat'in "torvista."

Mutta tulenjohtotornissa linnakkeen "aivot" mittasivat herkeämättä matkaa. Ne tekivät laskelmia. Vielä eivät omat tykit kantaneet perille saakka. Mutta nyt oli matka 18 km.

Taistelulaiva teki juuri käännöstyä, nyt oli tilaisuus iskeä vastaan omilla tykeillä. Käskyt välitettiin tykeille. Seuraavassa hetkessä lähtivät ensimmäiset ammuksiset kohti maalia, iskivät veteen aluksen edessä ja sivuilla. Korkeat vesipatsaat nousivat ylös ilmaan. Tuli oli siis miltei heti peittävä.

Heti ampumiskäskyn tultua tykeille vapautuivat miehet kuin lumouksesta. Nyt sai jo toimia, nostaa ammuksia, laukaista ja käyttää harjaa. Vielä räiskivät Marat'in ammuksia tykkien taakse. Ilmanpaine kaatoi miehiä nurin, joku haavoittui kuolettavasti. Lääkintämiehet riensivät paikalle.

— Marat on saanut osuman, huudetaan jossakin. Tykeillä ei sitä ollut kukaan nähnyt, mutta sanoma kulki kuin ilmassa. Musta savu oli noussut Marat'in takakannelta. Se lopetti pian ammuttansa, ja nopeat hävittäjät peittivät sen savuverhoon.

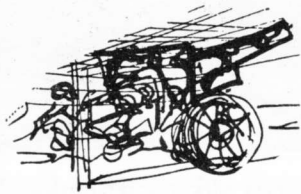
Omatkin tykit lopettivat pian tulensa kello 13 aikaan. Marat'in ja Saarenpään "haastelu" oli tältä päivältä päättynyt. Marat oli ampunut 42 yhteislaukausta eli noin 150 ja Saarenpään järeä patteri 35 kranaattia. Miehistöstä oli yksi kaatunut ja kolme haavoittunut.

Tykeiltä, ammuskellareista ja kasemateilta nousivat miehet tykkipihalle. Jotkut kalpeina ja verissään. Muutamat antoivat vieläkin ylen. Kaikki vaihtoivat ajatuksia kokemuksistaan.

Miehet alkoivat askarrella "tavallisissa" toimissaan. Kukaan ei näkynyt huomaavan, että ilmapommitus alkoi miltei välittömästi. Joku hävittäjä sukelsi alas maanpintaan, lakaisi konekiväärillään umpimähkään tykkipihoille päin.

Äskeisen näytelmän jälkeen tuo oli vain sitä "tavallista" jokapäiväistä elämää linnakkeella. Mutta taistelulaivan "haastelu", se oli sentään toista.

Pian meri jäätty, toiminta siellä loppui ja patterit saivat keskittää tulensa maarintaman tukemiseen.

Optimisti

Oli Jatkosodan ensimmäinen jouluaatto Kannaksella. Tunnelma oli parhaimmillaan, ja komppanian vääpeli nousi pystyyn puhuakseen:

— Pojat! Minua on pyydetty pitämään joulupeuhe. En kuitenkaan viitsi puhetta pitää, sillä te ette kuitenkaan viitsi sitä kuunnella. Sanon vain, että kaksi asiaa on varmaa: Saksa voittaa sodan ja ensi jouluna ollaan siviilissä!

Summan rintamalla vastaiskuun heitetty pohjoiskarjalainen, vapaaehtoinen nuorkaisjoukko oli lyönyt aseisiin murtautuneen vihollisen takaisin, mutta sen kova kamppailu tuolla tulisilla kentillä jatkui. (I osa n:ossa 9/59)

AURINKOISEN ja taistelijoille melskeisen päivän jälkeen oli yö saapunut kirkaana loistavine tähtineen, ja kuu kumotti pilvettömältä lakeudelta.

Ehjäksi jääneen, heikohkon korsun sisällä oli lämmintä, kaminan hohtaessa nurkassa, kahvipakkien poristessa korvin kuultavasti.

Harvenneen miesjoukon keskuudessa ei puhe luisanut. Tavanomaiset kompasanat eivät lennelleet, vitsinikkarit pitivät suunsa kiinni. Päivällisen taistelun painostava hiljaisuus oli lyönyt leimansa väsyneisiin mieliin. Teuvo oli joutunut luutnantin kanssa majoittumaan tähän korsuun. Mitään puhumatta hän seurasi nurkastaan reppuunsa nojaten toisten äänestä töuhua kahvinkeittopuuhissa. Jostakin takaa töpinästä oli lähetti kuopalta toiselle juosten tuonut miehille kenttäpostia, vaikka kuutamaisen suoaukean ylitys oli vaarallista vihollisen vartiomiesten valvoessa.

Leni Hoffren

VAPAAEH

Hiljaisuutta korsussa häiritäsi vain kiehuvan veden porina ja kirjepaperin rapina. Viesti kotoa oli tullut kertoen kuulumisia ahdistavasta hädästä omaisen puolesta. Näin toiset, mutta Teuvon käteen kirje ei löytänyt tietään. Jo puolentoistakuukauden ajan hän oli lähettänyt viestin toisensa jälkeen, mutta vastausta ei tullut. Ei keneltäkään omaiselta saapunut kyselyjä voinnista, ei kehoittavaa sanaa äidiltä edes jalkojen kuivana pitämiseen, kuten niin monasti lapsena.

Unohdetun synkkä katkeruus täytti omaisia kaipean mielen. Jossakin Lieksan suunnassa oli isä taistelemassa, vanhimman veljen olinpaikasta ei ollut tietoa, mutta jossakin rintamalla hänkin oli. Isä ja kaksi poikaa heitä täällä oli. Paikoissa, joissa Suomi loi sitkeydellään historiaa.

— Hei, vesi on kaikki!

— Hae itse, jos tarvitset kerran.

— Ei tuosta lumestakaan voi sulattaa, kun se on yhtä hiekkää.

— Käy sanomassa naapurille, ettei kynnä maata myöten hankea nurin.

— Pe... kele... Minä kynnän kohta sinun naamasi, jos vielä soitat suutasi.

— Yritä pois vain.

Likaantunut käsi haparoi asetta silmien leimutessa raivosta. Tappamaan totutettu sisu kuohahti.

— Hei kaverit! Missä se vesipaikka on?

Kaikkien katseet kääntyivät Teuvoon. He olivat päivällä nähneet pojan toimivan taistelun aikana eivätkä nyt oikein tienneet, kuinka poikaan suhtautua, koska tämän ikä heihin nähden oli aivan lapsen asteella.

— Kuule, se on tuolla suon takana. Älä mene itseäs tapattamaan. Kyllä se tulee toimeen yhden yön ilman vettäkin.

— Eipähän minua kukaan kaipaa, jos oikeinenkin.

Katkeruus kuulti Teuvon äänestä. Miehet katselivat toisiaan. Äskenenkin ärhentelijä mulkoili alta kulmainsa: Tuossa oli häneen nähden esimiesasemassa oleva mies, poikanen vielä, joka oli valmis uhmaamaan kuolemaa vesiasian vuoksi.

— Eikö sinulla ole vanhempia?

— On.

— Missä sinun isäsi on?

— Jossakin Lieksan suunnalla, ja muorista en tiedä, on varmaan evakoitu.

— Onko veljiä?

— On vanhin, jossakin näissä hommissa. En tiedä millä suunnalla. Sen vain tiedän, että rintamalle jouduit, ennen kuin minä läksin.

Enempää puhumatta poika nousi ja otti nurkasta vesitonkan, mutta jäi katselemaan sen kyljestä töröttävää puutappia.

— Ampuivat toissa yönä, piti paikata.

Teuvo katsoi puhujaan, samalla tarkastellen vyöllä olevaa naganipistoolia. Neljä patruunaa näkyi pesässä

olevan. Aukaisten kotelosta päällisläpän, hän tarttui toisella kädellään vesiasian korvaan, kun luutnantti astui hänen eteensä. Sanaakaan ei vaihdettu. Vain tuokion seisoi he silmätysten, kuin aavistellen yhdessäolon katkeamista.

Repäistystä telttakankaasta ja laudan kappaleista tehty ovi heilahti, ja siinä Teuvo seisoi katsellen edessä aukeavaa, kuun hopeassa kylpevää, kuoppaiseksi myllerrettyä suoaluetta, jossa noin sadan metrin päässä kohtalon oikusta pystyyn jäänyt vaivaismänty seisoi kuin tienviittana.

Vesiasia oven vierellä olevaan ahkioon, ja niin nuori alikersantti sukelsi ensimmäiseen kranaattikuoppaan. Aukio näytti tyhjältä, jossakin ehkä Kämärän suunnalla jymisi tykistö, taivaanrannan lepattaessa kirkkain välähdyksin, yhtäjaksoisen kumun kantautuessa korviin.

Jälleen kumarainen syöksyliike noin kymmenkunta metriä. Ahkion teräksinen pohjarauδοitus vinkui ilkeän jännittyneesti. Pikainen tarkastelu, ja siinä oli-kin viittana seisova männyn käkkärä.

Teuvo heittäytyi maahan. Kummallisen puhtaan valkoiset muhkurat noin parinkymmenen metrin päässä oli pistänyt hänen silmänsä. Hätäinen tarkastelu osoitti, että eräs niistä liikkui hitaasti, kontaten kohden heidän korsualuetta.

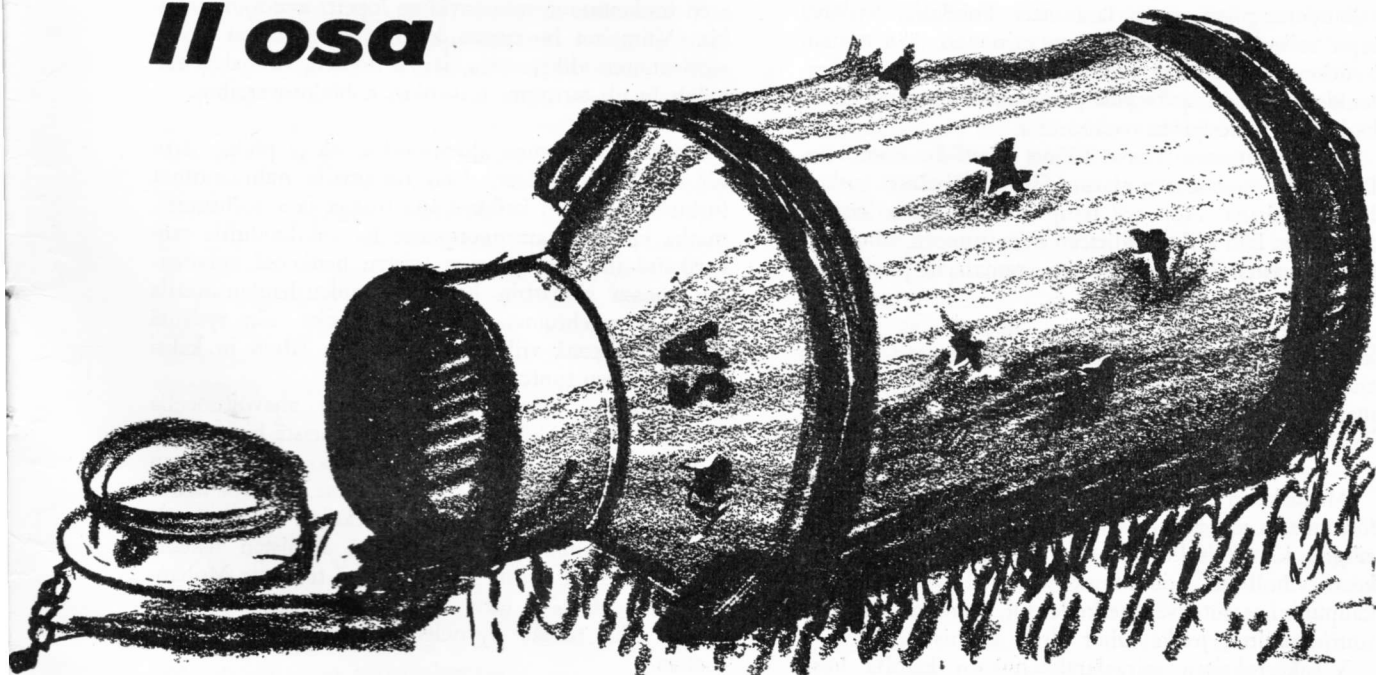
— Tunnussana?

Samassa räiskähti konepistoolisarja. Ahkiossa seisova vesiasia helisi. Se sai jälleen uusia tappeja kylkeensä.

Rauhallisesti tähtäsi pistooli vapaaehtoisen kädessä. Laukaus, ja liikkuva olio älähti viimeisen kerran. Toinen tähtäys, ja ennen kuin toiset vihollisotilaista ennättivät tointua toverinsa kohtalosta, oli toinenkin siirtynyt ajasta ikuisuuteen. Asentoa muuttamatta laukesi vapaaehtoisen pistooli kolmannenkin kerran, ja tuskaisa huuto kiiri kuutamoisessa yössä. Vihollisen uskalias partioyhmä oli lähtenyt tuhoamaan suomalaisten korsualuetta, epäonnistuneen hyökkäyksen jälkeen päivällä. Lähtiessään he olivat tienneet, että on-

TOISET

II osa

Vihollishyökkäyksen odotusta aamun kajossa

nistumisen mahdollisuuksia oli vain yksi tuhannesta tapauksesta, mutta sankarillisuus ajoi tekoihin siltäkin puolen.

Kuin jousi ponnahti neljäs puhtaan lumipuvun omaavista ylös, konepistoolin laulaessa kyljeltä, ja lähestyi kiireisin juoksuaskelin maassa olevaa ampujaa. Mutta muutama askeleeseen katkesi matka. Laajentunein silmäterin, kylmän hien virratessa otsalta, laukaisi nuori alikersantti neljännen kerran. Maali taittui kaksinkerroin ja ase kirposi käsistä.

Polvilleen kohottautuneena kopeloi viimeinen vihollispartion jäsenistä kuvettaan oikean käden ojentautuessa heittoon. Vielä kerran painoi Teuvo liipasinta. Mutta iskuri napsahtikin tyhjää. Hätäannus täytti silmänräpäykseksi mielen, ja sitten se jo olikin ohitse.

Korvat lukkoon lyövä räjähdys kumahti matalalla männynrungossa, aivan lantioitten kohdalla. Viiltävä kipu selässä tahtoi sammuttaa tajunnan, äänettömän huudon purkautuessa huulilta. Silmät seurasivat kuitenkin vihollista, joka ylös ponnahtaneena pitkä tikari kädessään lähestyi haavoittunutta.

Villisti huutaen Teuvo käänsi käsillään itsensä selälleen, halvaantuneen alaruumiin pyörähtäessä tuskallisesti mukana. Nopeasti tempaisten vyöltään käteensä puukon hän kiskaisi ylitseen kumartuneen vihollisen itseään vasten ja survaisi koko voimallaan puukkonsa tämän kaulaan.

Juoksevia askelia, kutsuvaa supatusta ja kiroilua kuului aivan viereltä Teuvon hämärtyvien silmien aistiessa viimeisenä esimiehensä, luutnantin, joka kumartui nostamaan hänen päätään.

— Vesiastia . . . Siihen tuli jälleen reikiä.

Maaliskuun 5. pnä 1940. — Tykit nakuttivat ilmatorjunnassa ja konekiväärit ampuivat pitkiä sarjoja auringon kimalteiselle taivaalle, josta aalto aallon jälkeen vihollisen pommituskoneet kylvivät kuolemaa kaupunkilaisatutuksen keskelle. Oli menossa Mikkelin suurpommitus, jonka tuhot olivat kauhistuttavia.

Viisikerroksisen sairaalarakennuksen katolla loisti

isokokoinen punainen risti julistaen kansainvälistä koskemattomuutta. Rakennus oli täynnä sairaita, vaikeimmin haavoittuneita siirrettyinä kellarissa sijaitsevaan suojakerrokseen.

Pommien jysähdykset kuuluivat aivan lähistöltä ja saivat huoneen oudosti tärisemään. Lentokoneen konekiväärisarja tuntui tunkeutuvan ensimmäiseen kerrokseen ja sai aikaan huutoa ja valitusta. Nyt räjähti ylimässä kerroksessa vavahduttaen koko rakennusta ja sammuttaen maanalaisessa kerroksessa palavat valot.

— Katsos kun Molotoff tuli piilosille!

Korvia särkevä vihellys, läpi tunkeutuvan pommin isku ja kaiken murskaksi repivä räjähdys. Kymmenet vaivaiset elämät lakkasivat olemasta. Vain verta ja lihaa virtasi särkyneillä seinillä ja rikkoutuneitten vuoteitten välissä. Aivan maanrajasta sisään suojakerrokseen tunkeutunut surmanväline lopetti avuttomimmatkin. Viimeiset huoneessa kuullut sanat olivat tietävästi nuoren alikersantin, jonka iloinen, voimakas elämänhalu oli tarttunut toisiinkin kohtalotovereihin.

Kaksi armeijamme alikersanttia, isä ja poika, jättivät hyvästiä toisilleen. Isän rintamalla nuhraantunut turkislakki kuvasi kaikkea sitä tuskaa ja surullisuutta, minkä keväinen auringonpaiste loi aukiluoduille sankarihaidoille. Kymmenien toisten henkensä antaneitten kanssa siunattiin Kuopion sankarihautausmaalla nuori, vapaaehtoinen alikersantti, joka isän sydäntä lähellä eläneenä viilti lähtemättömän jäljen jo kaksi sotaa käyneen tuntoon.

Yksinäinen kyynelhelmi kimmelsi ahavoituneella poskella oikean käden soluttaessa viimeistä hiekkakourallista valkoiselle arkulle, joka kätki sisäänsä osan pojastaan. Hän ei ollut tahtonut sotaa. Hän ei tahtonut lastensa näkevän sitä pelonsekaista kurjuutta ja sanoin kuvaamatonta tuskaa, mitä ihmisten tekemä kuolema toi tullessaan. Tänä päivänä te olette Molemat siellä, missä ei tarvitse aseeseen tarttua, ei pelkoa tuntea eikä tuskaa kyneleitten kanssa kenellekään tuottaa.

Rykmenttimme, JR 34, oli marssinut iltayöstä paikkaan, joka sijaitsi jossain Kiimuselän—Puskuselän vaiheilla. Oli elokuun loppupuoli 1941, ja meidän oli määrä ryhtyä tietoihin, koska korpisotaa Saarimäen — Koivumäen suunnassa valmisteltiin parhaillaan.

Edessäoleva työ ei suoraan sanoen miellyttänyt minua. Sanoin sen ääneen mentyäni kavereiden kanssa aamulla teltan taakse asioimaan, enkä — jos toden sanon — ollut ainoa purnaaja. Oli tullut tavaksi purnata joka asiassa. Se ei tietenkään merkinnyt sitä, ettemme olisi menneet, mihin käskettiin. Sellaista ei kukaan edes ajatellut.

Purnatessani varsin suuriäänisesti tarttui petinaapurini, Oiva Karonen, Vuosalmen poika, puheeseen ja sanoi hänellä olevan keinon vapautua epämiellyttävästä komennuksesta. Hän näytti illalla saavuttamamme leiripaikan kuusikossa muutamia tuoreita hirvenmakuuksia ja kaavaili mahdollisuutta päästä hirvijahettiin.

Minä innostuin. Hirvijahitiahan minä juuri kaipasinkin. En ollut ikinä ampunut elävää otusta, paitsi mitä täs-

Pieni lautta eli kopukka oli erämaiden vesillä sopiva liikkumaväline

SULO PASANEN

"Opehaatis hirvenliha"

sä sodassa oli ollut pakko tehdä henkensä pitimiksi, mutta nyt tunsin metsästäjävereni kuohahtavan. Hirvijahiti merkitsi vapautumista ikävästä työstä ja myöskin ruoan lisää, joka ei ollut vähäinen kiihoke sekään.

Niinpä sitten olimme muutamaa minuuttia myöhemmin pataljoonan komentajan, majuri von Haartmannin edessä selostamassa tilannetta. Tietenkin olimme tehneet etikettivirheen sivuuttamalla oman kompanianpäällikkömme, mutta meillä olivat omat syytme tällaiseen kurittomuuteen. Majuri von Haartman oli tunnettu kulinaristi, ja milloin oli kysymys ruoasta, sai olla varma hänen suosiollisesta suhtautumisestaan. Niin tapahtui nytkin. Hän määräsi oitis meidät metsästämään hirviä, emmekä olleet ikinä sen alttiimpia ja nöyrempiä täyttämään esimiehemme käskyä, kuin nyt. Tuskin puolta tuntia myöhemmin vaelsimme metsään aseistettuna kiväreillä ja kartoilla, iloisina ja onnellisina kuin kaksi peipposta.

Kuljettuamme parisen kilometriä länttä kohti, tapasimme etenemissuuntaamme virtaavan joen, ja kuin tilauksesta siinä kohden oli kolmesta tukista ja kahdesta laudankappaleesta tehty lautta. Se oli kiinnitetty rantaan tukkien välistä pohjaan työnnettyllä kepillä. Me nousimme lautalle ja irroitettuamme sen aloimme hitaasti lipua jokea alaspäin.

Aamu oli suorastaan upea. Aurinko paistoi, joen äyräät olivat korkeat ja säännöllisen kaltevat. Ne kasvoivat harjalta vesirajaan asti kasteessa kimaltelevaa ruohoa. Kastetta oli niin paljon, että varjonpuoleinen penger näytti olevan harmaassa huurteessa. Penkereiden takana — me kun emme nähneet niiden yli — oli varmaankin laajoja luonnonniittyjä, sillä metsä väistyi toisinaan niin kauas, ettemme nähneet puiden latvojakaan.

Me nautimme määrättömästi. Niin kuljimme jälleen arviolta parisen kilometriä. Penkereet lipuivat hitaasti ohitse meidän kummankin tähestäessä omaa rantaamme. Äkkiä näin omalla puolellani vastikään ruohon tallatun polun. Se tuli penkereen harjalta suoraan veteen, siitä näytti kulkeneen monta elukkaa. Sain Oivalle:

- Hei, tuosta on tullut hirviperhe ja uinut joen yli.
- Hän vastasi kuivasti:
- Ne ovat käyttäneet lauttaa, se on tuossa.

Lautta oli samanlainen kuin meidänkin, hirret vielä aivan märkiä, kiinnitetty samalla tapaa kuin meidänkin lauttamme. Rannasta johti pientareelle monien jalkojen tallaama polku.

Katsoimme toisiimme. Ystäviä vaiko vihollisia? Kuin yhteisestä sopimuksesta työnsimme seipäämme

poijaan ja laskimme toisen lautan viereen. Asiasta oli otettava selvä, olimmekhan metsämiehiä, ja riistaa ne olivat ihmisetkin. Penkereen harjalta näimme polun jatkuvan selvänä paksussa kasteisessa heinikossa halki laajan luonnonniityn. Puolivälissä aukeaa kuljettuamme polkua perätysten ja metsänreunaa tähytäen, tarttui Oiva äkisti lujalla otteella olkapäähäni ja kiskaisi minut kesken askeleen taaksepäin. Kuulin hänen sano- van kiihtyneenä:

— Miina. Varo!

Siinä oli tosiaankin taitavasti ruohon kätkeyty käsi- kranaattimiina tukitappeineen ja polun poikki kulke- vine ansalankoineen. Jos olisin ottanut loppuun saakka alkamani askeleen, en kirjoittaisi tätä. Vuosalmen po- jan haukan katse oli keksinyt langan, johon virittämi- sen jälkeen oli keräytynyt paksultti kastetta.

— Nämä ovatkin — kuule — aika perhananmoisia hirviä, sanoi Oiva merkitessämme miinaa kepeillä, jotka olivat olleet mukanamme. — Pahuksenmoisia hirviä suorastaan!

Me emme jatkaneet enää polkua pitkin, vaan kään- nyimme seuraamaan jokea ja saavuimme puolen tun- nin kuluttua autioon parakkikylään, jota ei ollut kar- talla. Tutkittuamme rakennukset perinpohjin me löy- simme lauman karjaa, joka oli lautumella vapaana kyl- län takaisella aukealla. Siinä oli kuusitoista elukkaa utareet pullollaan maitoa. Ne pakenivat kuitenkin vauhkoina nähtyään meidät.

Me emme tavanneet sinä päivänä hivistä jälkeä- kään, mutta leirille palattuamme emme unohtaneet kertoa majurille karjasta ja pullottavista utareista ja miinastakin, koska se tuntui meistä hyvin tärkeältä. Arvelumme mukaan tuottaisivat retkemme tulokset ainakin toisen metsästyspäivän ja siinä emme erehtyneet- kään kuin toisen puolen. Majuri nimittäin määräsi mi- nut seuraavan päivän retken vanhimmaksi — hän tar- vitsi Oiva Karosta toisaalla —, ja miehistöksi sain viisi alikersanttia, jotka olivat pinnanneet sen päivän tie- urakassa ja joutuivat ikään kuin santsiksi korpraalin vetämään partioon. Ennen kuin erosimme, kysyin ma- jurilta, saisimmeko siinä tapauksessa, etteivät lehmät antaisi itseään kiinni, ampuu yhden hiehoista. Majuri katsoi minua ankarasti kulmiaan rypistäen ja ärähti:

— Ette. Päämajan käskyllä on ehdottomasti kielletty tuhoamasta karjaa.

Käännyn mennäkseni, mutta majuri lisäsi hiljem- min:

— Minä kiellän teitä ampumasta ainuttakaan eluk- kaa, mutta jos siitä huolimatta ammutte, tuokaa minul- lekin paisti.

Näillä sanoilla evästettyä minä seuraavana aamu- na suunnistin suoraan parakkikylään.

Partion miehistö oli alusta alkaen vastahankaista. Se purnasi ääneen kulkieessaan takanani ja vihjaili eräistä sotahulluista, jotka olivat kiivenneet herrojen suosioon ties millä keinoin. Kylässä se teki avoimen kapinan, heittäytyi makuulle ja toivotti minut hittoon.

Nuuskin kylän yksinäni ja totesin karjan siirtyneen jäljistä päättäen sillan yli ja jokivartta pitkin jonne- kin muualle. Vaadittuani turhaan tiedustelun jatkamis- ta, otin mukaani kompassin ja jätin herroille minulle arvottoman karttalehden, koska aion siirtyä pois sille merkityltä alueelta. Niin ikään he saivat toimittaa lei- rille kaksikymmentä maitopakkaa ja kilometrin verran

köyttä, jolla meidän oli ollut määrä lassota elukoita ja sitoa lypsyn ajaksi. Vapauduttuani täten purnaavasta ja vastahakoisesta miehistöstäni painuin karjan perään.

Arviolta kolme kilometriä riitti yksitoikkoista joki- varren tietä, jossa karjan kulkemaa reittiä merkitsivät ruskeat kasat, sitten maisema avartui ja yhtäkkiä olin keskellä jokivarteen ajettua suurta puutavaravara- stoa. Siinä oli tukkeja, propseja ja riukuja suurissa kasois- sa. Oli myös pätäkä puukiskoista kenttärataa kasojen välissä joen suuntaisena, ja toinen, päärata, oikaisi vii- vasuorana puhtaaksi hakattuun rannattomalta näyttä- vään aukioon.

Kuljin varastoalueen läpi ja löysin sen toiselta puo- len puoliksi palaneen sillan, josta keinottelemalla pää- si yli, sen takana näin parakin päädyn puiden välissä.

Tämä kylä oli edeltäjänsä täydellinen jäljennös. Kaksi matalaa parakkia ja sauna ja murheellisen autioksi hakattu pihamaa. Tutkin rakennukset, kuulostin, tähystin, ei kuulunut eikä näkynyt karjaa, ei liioin ih- misiä, oli hiljaista kuin erämaassa.

Juuri kun aion poistua saunasta, keksivät silmäni lattia- kaksista kaksista selvemmin erottuvaa rakoa. Niissä ei ollut tomua. Niiden välissä olevaa lankkua oli lii- kuteltu. Pistin puukon toiseen rakoon ja väänsin ko- keeksi: lankku kallistui helposti ja saatoinkin kurkistaa sillan alle. Siellä oli juoniaisten väleihin ehdettuina kaikkiaan kuusitoista makuupaikkaa likaisine patjapus- seineen ja tyynyineen. Laskin lankun takaisin ja pe- räännyin kylästä järjestyksessä lujasti päättäneenä pa- lata sinne yöllä muutamien kavereiden kanssa.

Palatessani sillan yli ja astellessani kenttärataa kai- kessa rauhassa putkahti yllättäen eteeni tukkikasan ta- kaa suomalaisen mantteliin ja venelakkiin pukeutunut mies. Seisahduimme molemmat, miehen kasvoilta kuoli hymy silmänräpäyksessä, ja hänen suunsa avau- tui ikään kuin huutoon. Samassa hän pyörsi ympäri ja katosi salamana kasan taakse. Minä ällistyin; mikä miestä vaivasi? Jos hän vaikuttikin hiukan, kuinka sanoisin, vierasmaalaiselta, olinhan havainnut hänen suussaan valkometallisen tekohampaan, ei minussa pi- tänyt ulkonaisesti olla mitään vikaa, ellei ehkä sitä, että olin ehdottomasti suomalaisen tapaan pukeutunut ja aseistettu. Vika oli siis miehessä, hän ei ollut aito, hän- nellä oli kuumasta päivästä huolimatta mantteli ja sen alla vyövarustusta muhkuroista päätellen. Syöksyin tuk- kikasan nurkalle konepistooli valmiina ja näin mie- hen juoksevan päärataa pois päin kaikin voiminsa. Oli ehtinyt jo runsaasti sadan metrin päähän.

Karjaisin "Seis!", mutta mies paransi vauhtiaan. Huusin uudestaan: "Stoi!" Sama tulos. Silloin am- muin. Ensin huolettomasti kainalosta, sitten kun väli- matka nopeasti piteni, huolellisesti tähdäten. Ilmei- sesti oli konepistooli minulle vieras ase, olin tottunut pystykorvaan ja Lahti-Salorantaan, niillä olisin pu- dottanut miehen polvilleen vielä neljänsadan metrin päästä. Mutta nyt en saanut aseellani muuta kuin lisää vauhtia miehen kinttuihin. Ja sinne hän katosi, poik- keski vasemmalle radalta ja hävisi kumpareen taakse. Seuraamiseen en tuntenut erikoisempaa halua.

Palasin leirille illan suussa allapäin pahoilla mielin. Minulla ei taaskaan ollut käytännöllisiä tuloksia ret- kestäni. Vain tarinoita, joita majuri ei oikein näyttä- nyt uskovan. Hän raapikin leukaansa sen näköisenä, että arvelin metsästyksen vähän kerrassaan päättyvän

Korpisoturi havu-
majan tulilla

minun osaltani, enkä siinä erehtynytään. Majurin hie-
rottua leukaansa jonkin aikaa ja tähysteltyään minua
epäilevästi hän lopulta sanoi:

— Eiköhän mennä vain huomenissa tietä tekemään.
Siellä me onnistumme varmasti paremmin kuin met-
sällä.

Myöhemmin selostin Oivalle tapauksia ja yhdessä
suunnittelimme seuraavana yönä lähtöä perimmäiseen
kylään muutaman luotetun kaverin kanssa. Oiva ei
epäillyt sanojani, ja se lämmitti hiukkasen katkeroi-
tunutta sydäntäni. Me makailimme teltassa myöhem-
min kuunnellen pokkamiesten meteliä ja harmitellen
huomista päivää, joka peruuttamattomasti uhkasi mei-
tä raskaalla lapiotyöllä, kun komentoteltalta päin alet-
tiin huudella meidän nimiämme. Kirjuri karjui siellä:

— Karonen ja Pasanen, Karonen ja Pasanen, hem-
metin joutuin rykmentin komentopaikalle.

Juostuamme kirjuriin luo hän valisti meitä ja sanoi
rykmentistä soitetun meitä sinne. Syytä ei ilmoitettu.
Me lähdimme tukka suorana.

JR 34:n komentaja, majuri Perksalo katseli meitä
tutkivasti, kun läähättäen työnnyimme hänen telttaan-
sa ja ilmoittauduimme.

— Millä kompassilukemalla te lähditte leiristä ei-
len ja tänään? hän kysyi

Ilmoitin lukeman ja Oiva vahvisti numeron oi-
keaksi. Komentaja levitti pöydälle suuren kartan ja
pyysi meitä näyttämään kulkemamme reitit. Minä näy-
tin ensin eilisen, sitten tämänpäiväisen paikan, missä
miina oli ollut, sekä lopuksi molemmat kylät ja puu-
tavaravaraston, joita ei tietenkään ollut kartalla. Ryk-
mentinkomentaja näkyi tietävän kaiken retkistämme.
Hän mietti hetken rummutellen karttaa sormillaan, sa-
noi sitten lyhyeen täsmälliseen tapaansa:

— Huomenaamulla kello neljä viette jääkärijouk-
kueen näihin kyliin. Kokoontuminen teidän komppa-
nianne komentopaikalla. Kysymyksessä on suurehko
vihollisen kaukopartio tai partisaanijoukko.

Komppaniaan palattuamme kuulimme uutisia. Ke-
vystä osastosta, joka majaili lähiseudulla, oli kadon-

nut kaksi saunanlämmittäjäksi komennettua miestä.
Tuntematon, suomalaisen vänrikin pukuun pukeutu-
nut mies oli ottanut miehet mukaansa. Ainakin toisen
miehen nimi oli Karlsted tai Carlsted, ja hän oli ko-
toisin Perniön Latokartanosta.

Nyt olivat meidän saamamme tiedot valttia.

Aamulla satoi kuin saavista kaataen. Jääkärit eivät
luonnollisestikaan tulleet, eivät myöskään tieporukat
lähteneet, ja kaiken päivää iskivät miehet pokkaa tel-
toissa, valehtelivat toisilleen sata kertaa kerrottuja jut-
tuja, tai nukkuivat, kuten mekin Oivan kanssa. Illan-
suussa sade taukosi ja tiesimme aamulla lähdeävän.
Niin sitten tapahtuikin. Jääkärit, kolmisenkymmentä
miestä, saapuivat upseerinsa johdolla, ja meiltä liittyi
mukaan kolmanneksi ylikersantti Kalle Karppinen,
jota vanhana muukalaislegioonalaisena kutsuttiin "Ma-
ronkon Kauhu kakkoseksi".

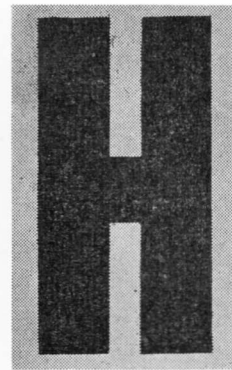
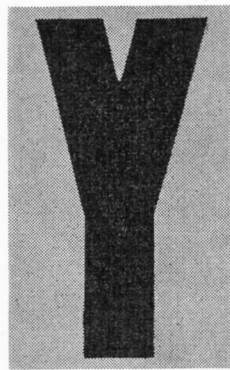
Minä kävin kärkeen, tunsinhan maaston, ja niin
mentiin jonossa halki vettä tihkuvan maiseman. Jo-
kaisessa ruohonkorressa oli ainakin litra vettä ja vaat-
teeni joivat kaiken veden polun yli taipuneista hei-
nistä, kunnes olin märkä vyötäröä myöten. Sauna tuli
näkyviin polun mutkasta. Sen päädyssä ei ollut ikku-
naa ja polku lähestyi saunaa juuri päädyn suunnassa,
joten ei ole ihme, että yllätyin, kun astuessani nur-
kan takaa jouduin silmästä silmään suomalaiseen pu-
kuun puetun miehen kanssa, joka toinen jalka hak-
kuupölkkyllä parhaillaan kiristeli mairinuouskenkien-
sä hihnoja. Tuijotimme toisiamme silmästä silmään
minun hivuttaessani hitaasti pystykorvaani parempaan
asentoon, sitten mies äkisti käännähti ja pakeni sau-
naan tempaisten oven perässään kiinni.

Siellä olet, ajattelin ja pönkäsin saappaallani ovea
samalla kun vilkuilin taakseni nähdäkseni, missä asti
joukkue oli tulossa. Olin viimeisessä mutkassa ollut
ehkä kolmekymmentä metriä edellä, ja kesti hetken,
ennen kuin ensimmäisenä kulkenut Karppisen Kalle
ilmestyi näkyviin. Samassa helähti ikkuna saunan toi-
sella puolen rikki. Karjaisin taakseni:

JATKUU SIV. 290

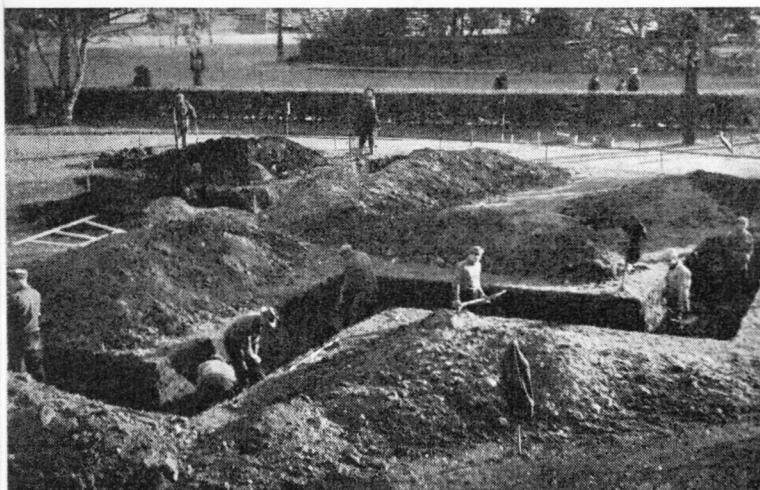

Kuvapatsaille suojuksia sirpalevaaraa vastaan

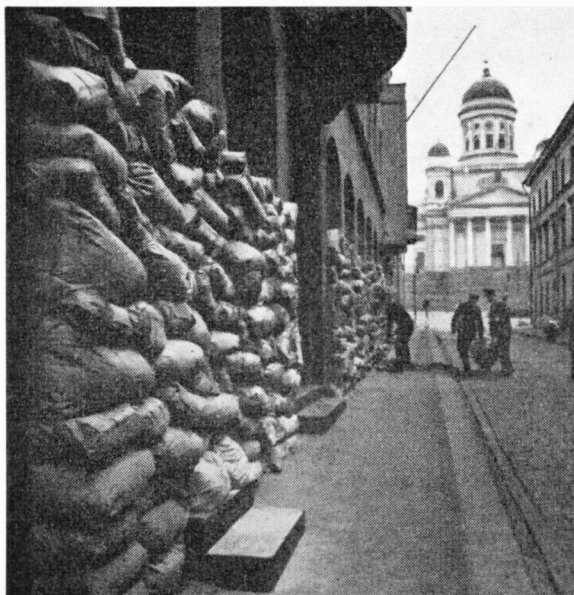

— "YLIMÄÄRÄINEN HARJOITUS" 20-VUOTTA SITTEEN

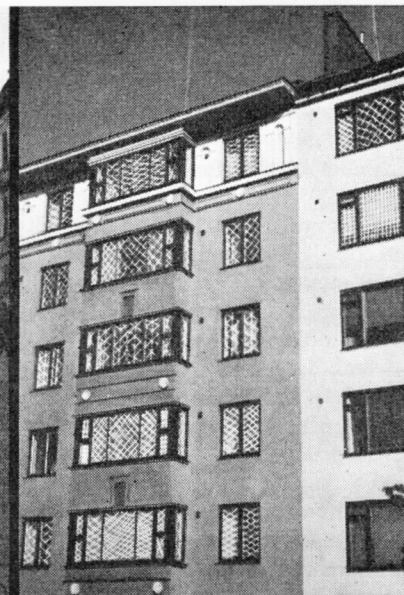
Yleispoliittisen tilanteen kärjistyttyä alkoi liekehtyä uusi suursota Keski-Euroopassa syyskuun alussa 1939. Tässä tilanteessa Neuvostoliitto, joka oli tehnyt Saksan kanssa sopimuksen Itä-Euroopan jakamisesta intressipiireihin, hankki Baltian maat pian ilman vastarintaa valtaansa. Lokakuun 5. pnä se kehoitti tuon jaon johdosta myös Suomea ryhtymään neuvotteluun "konkreettisista poliittisluontoisista kysymyksistä" ehdottaen tämän jälkeen erilaisia sopimuksia ja aluevaihtoja. Suomen hallitus teki pitkälle meneviä myönnytyksiä, mutta ei voinut hyväksyä sellaisia suunnitelmia, jotka olisivat horjuttaneet maan puolueettomuutta ja vapautta. Näitä se oli valmis myös yhtenä miehenä puolustamaan, mutta toivoi mitä hartaimmin rauhan säilyvän viimeiseen saakka kaikkien naapuriensa kanssa. Uhkaavassa tilanteessa Suomen hallitus oli kuitenkin pakotettu lisäämään puolustusvalmiuttaan syyskuusta lähtien. Vihdoin lokakuun 10. pnä ryhdyttiin kutsumaan myös reserviläisiä "ylimääräisiin harjoituksiin" (josta nimi YH). Samoihin aikoihin aloitettiin lisäksi yli maan erilaiset järjestelyt väestön suojelemiseksi mahdollisilta ilmapommituksilta.

Väestönsuojia kaivettiin puistoihin

Helsingin pääpoliisiaseman suojaksi asetettiin hiekkasäkkejä

Talojen ja liikkeiden ikkunoita yritettiin suojata uhkaavien ilmapommitusten tärinää vastaan liimapaperisuikaleilla

Pukimia ja varusteita neuloivat ahkerat

Harjoitusten lomassa reserviläiset laittoivat aseita kuntoon

Väestönsuojelun tehtävissä oleva henkilöstö koulutettiin kaasunaamarien käyttöön

Miehiä koottiin koulutuskeskuksiin

et

Muonaa tarvittiin

— Pitäkää huoli ikkunasta, ne ovat sisällä. — Kuulin konepistoolin pärahdyksen ja tiesin kaiken olevan kunnossa.

Vänrikki tuli samassa paikalle parabellum kourasaan. Siirtyessäni ovelta näin kahden kohdakkain olevan ikkunan kautta saunan kuhisevan miestä kuin menmuttaa.

— Tutkikaa toiset rakennukset, vänrikki määräsi, ja me olimme Oivan kanssa valmiit.

Kuljettuani parakin päästä päähän ja tultuani ulos toisesta ovesta kohtasin epäilemättä saman miehen, jota olin ampunut kenttäradalla. Hän tuli polkua pitkän samassa asussa vyötäröön asti märkänä ja kantoi käsissään neljää vedellä täytettyä pakkia. Nähtyään minut hän laski pakit maahan, kohensi nopealla liikkeellä venelakkiaan ja sanoi selvällä suomen kielellä:

— Omia ollaan.

Mies vaikutti luontevalta, kasvot eivät ilmaisseet mitään, vieläpä hän, jos oikein muistan, hymyili hiukkasen katsoessaan silmiini ja alkaessaan hitaasti kumartua ottaakseen, kuten luulin, vesipakit käteensä. Siksi en ollutkaan varuillani, kun mies äkkiä syöksyi kumarana oikealle aivan polun varressa kasvavaan miestä vähän korkeampaan tiheikköön. En ampunut enää perään, kun kuulin juuri sillä hetkellä jääkäreiden saartavan aukeaa oikealta käsin. Koska tunsin maaston ja tiesin joen tekevän suuren kaaren kyläalueen ympäri, huusin tuttavalleni jääkärialikersantti Reino Manniselle, Heinjoen rempseälle pojalle:

— Manninen, juokse nopeasti joenmutkaan.

Manninen ei kysellyt, kuulin partion alkavan ravata, ja samassa kuulin myöskin veden loiskahtavan tiheikön takana, mutta vain muutamaa sekuntia myöhemmin pärähti konepistooli ja Mannisen ääni kuulutti:

— Täällä lepää.

Karonen oli myöskin tutkinut oman parakkinsa ja tullut ulos. Kun kerroin tapauksesta, hän palasi saunalle, minun juostessani sillalle ja sitä kautta joen taakse, missä mies makasi vatsallaan pientareella, sormet turpeeseen kaivautuneina. Suihku oli leikannut miehen lantioihin, hän oli kuollut, ja vain vyössä riipunut kenttäpullo suihkusi hiljaa jotain ainetta saavuttuani parin jääkäriin kanssa miehen luo. Rouhaisen Kalle haisteli pullosta pulppuavaa nestettä ja käänsi sen äkisti pystyyn sanoen:

— Se on pirulautta rommia, tai minun nimeni ei ole Kalle. — Se oli rommia.

Saunalta kuului kovaa melua, mutta me tutkimme miehen jättämää omaisuutta, kaikkihan oli otettava talteen. Tapasin taskusta uuden FN-pistoolin ja pihistin sen itselleni. Kaksi niklattua parabellumia, jotka miehellä oli, kuuluivat ilman muuta esikuntaan, mutta tämän 7,65 aseiden päätin salata. Aseiden lisäksi miehellä oli pieni musta lompakko, jollaisia Suomessa käyttävät pikkupojat, siinä upouusi viisisatanen ja Helsingin Kone ja Sillan antama työtodistus viilari Arne Leppäselle vuodelta 1939. Miehen puku oli JP 2:n leimalla varustettu, Talvisodan aikuinen ja mies itse täyttä vihollisrotua valkometallihampaineen.

Tällä välin oli tilanne saunalla saanut dramaattisen käänteen. Jääkäreiden piirittäessä sitä ja komentaassa miehet yksitellen ulos oli ensimmäisenä tullut saunasta suomalainen vänrikki, joka ulos tultuaan oli al-

kanut haukkua jääkärivänrikkiä väärinkäsityksestä. He olivat muka samalla asialla kumpikin partio, ajamassa takaa samaa vihollisporukkaa ja niin edespäin. Mies oli vaikuttanut aivan ehdottomasti luonnolliselta, ja kun sitten kylän toisesta laidasta kuului konepistoolin ampuma sarja, rupesi saunasta tullut upseeri kiroamaan ja vaatimaan jääkärivänrikkiä mukaansa "selvittämään tämä ikävä väärinkäsitys." Hän ei välittänyt toisen ojentamasta parabellumista, työnsi vain sen sivuun ja lähti kiihtyneenä kulkemaan parakkien sivu ammuntaa kohti. Meidän jääkärivänrikkimme meni lankaan, hän tosin määräsi saunasta tulevat riisuttavaksi aseista, mutta päästi upseeripukuisen liian kauaksi, ja juostuaan parakin nurkalle, minkä taakse upseeri oli kävellyt, hän näki miehen jo sillalla pakenemassa täyttä lentoa.

Minä kuulin huudot joen taakse ja näin sillalla juoksevan miehen, kuulin nopeat laukaukset ja olisin hyvin ehtinyt pudottaa pystykorvallani juoksevan miehen, mutta en tiennyt, oliko hän pakeneva vai takaaajava, sillä itse tapahtumapaikan kätki minulta samainen tiheikkö, ja niin tuo kylmäpäinen upseeri pääsikin pakoon. Hänet kyllä vangittiin seuraavana päivänä, mutta meistä oli ikävää, että vangitsijat olivat toista porukkaa.

Saunaan jääneet miehet tulivat sitten yksitellen ulos kädet ylhäällä. Heidät riisuttiin aseista ja vapautettiin muistakin tarvikkeista, joita he eivät tulleet tarvitsemaan. Sitten kun sauna tuntui tyhjältä, Karonen meni ovelle varmistuakseen tilanteesta. Silloin kuuli hän äkkiä sisältä käsikranaatin syyttimen napsahduksen, ja samassa tärisytti rakennusta voimakas räjähdys. Hypättyään auki singonneesta ovesta sisälle saunaan Karonen näki permannolla kahtia menneen miehen ruumiin. Tämä oli joukkueen politrukki, joka ei tahotonut antautua, vaan räjäytti käsikranaatin jalkojensa välissä. Savun pilveillessä ja karstan sataessa katosta Oiva kuuli lavoilta vielä merkillistä ähkymistä ja ääntelyä. Hän ei voinut nähdä pimeään, sen sijaan hän perääntyi ovelle ja ojensi konepistoolin lavaa kohti ja karjaisi:

— Alas sieltä tai pamahtaa.

Lavoilta kömpi silloin kaksi mainittua kevyen osaston miestä, jotka vihollinen oli ottanut mukaansa kantamaan radiolähettimiä. Pojat olivat aivan huumautuneita, mutta tavattoman onnellisia, ja he kertoivat tullessaan saunaan tuskin minuuttia ennen meitä. Mukavuuden tavoittelu maksoi viholliselle kaiken, ensin vapauden, sitten luultavasti myöskin hengen, sillä pukeutuessaan suomalaisiin pukuihin he asettuivat sotalakien ulkopuolelle. He eivät enää olleet vankeja, vaan vakooilijoita.

Tällä tavoin menetti venäläinen armeijakunta erään parhaista kaukopartioistaan. Tätä samaa partiota, joka oli Suurimäen kylän lähettyvillä hyökännyt elintarviketäydennyspaikkaa vastaan, oli rykmentin voimin haravoitu kokonainen päivä.

Rynnistimme Mannisen ryhmän kanssa seuraavaan kylään, mutta emme tavanneet sieltä ketään. Palattuumme takaisin vangit oli jo kuljetettu leirille sieltä edelleen toimitettavaksi.

Illalla jouduin sitten huvittavan tapauksen todistajaksi poikien alettua pokkapelinsä. Joku tarjosi maksumiksi uuden uutukaista viisisatasta, mutta se ei kelvan-

nutkaan. Partion miehistöllä oli tietävästi jokaisella ollut sellaisia, ja vaikka tämä maksaja miten koetti todistaa, että hänen rahansa oli Suomesta lähetetty, ei mikään auttanut. Ja kauan sen jälkeen miehet suhtautuivat sileään viisisataseen suurella epäluulolla.

Seuraavana päivänä saimme Karosen kanssa kutsun rykmenttiin TK-miehen haastateltaviksi. Tämä herra otti meidät vastaan rykmentin komentoteltan ulkopuolella ja kirjoitti muistiin kaiken, mitä hänelle kerroimme. Kun sitten palasimme leirille, tuli majuri von Haartman vastaan tavanmukaisessa sota-asussaan, monokkelissa ja pitkävartisissa nilkkaimissa, kaulassaan tavanomainen kiikari ja kädessä ratsupiiska, sillä hän oli herrasmiesotilas kiireestä kantapäähän. Hän kysyi, olimmeko saaneet säilykkeitä, joita partiolta oli saatu suuria määriä. Tietenkin vastasimme kieltävästi, olimme vain nähneet säilykkeet rykmentin teltan sisäpuolella oviaukon vieressä. Majuri suutahti tällöin ja sanoi:

— Menkää ja ottakaa niitä, minun luvallani. Jos joudutte kiinni, sanokaa, että ne kuuluvat teille eivätkä niille siellä esikunnassa.

Meitä ei tarvinnut kahdesti käskeä. Me palasimme niiltä jalansijoilta takaisin ja maleksimme teltan läheisyydessä, kunnes adjutantti tuli ulos TK-miehen luo. Silloin Oiva istahti maahan teltan viereen, pisti puukon kankaaseen ja täytti puseronsa purkeilla minun 'esiintyessä' viheltäen ja ryiskellen herrojen lähellä. Sitten kun Oiva nousi pois, istuin minä 'luukulle' ja täytin puseroni milkki- ja lihapurkeilla.

Palatessamme kiireen vilkkaa leirille, sattui majuri jälleen vastaan. Jo kaukaa hän näki matkamme onnistuneen ja hymyili tuimasti. Oiva tarjosi osuutta majurillekin, mutta hän pudisti päätään ja kieltäytyi.

— Ne kuuluvat teille. Kiitos teille, pojat. Teitte hyvän päivätyön.

Meidän teki mielemme vastata, kuten vanhan kaartinpataljoonan miesten oli ollut tapana esimiehen kiittäessä: "Ahkeruus ilomme, herra majuri", mutta emme olleet varmoja, olisiko hän ymmärtänyt vilpittömyytemme. Mutta sen minä sanoin myöhemmin pojille, ettei kenelläkään voinut olla parempaa pataljoonankomentajaa kuin meillä. Muistan kuulleen, miten majuri oli miltei itkenyt raivosta seistessään eräänä yönä rannalla lähellä Kamsholmaa ja kuullessaan taistelunmelskettä Hankoa ympäröivistä saarista, minne hänen venepartionsa olivat soutaneet (olin yhdessä niistä), eikä hänellä ollut venettä voidakseen kyllin nopeasti saada tietoja tilanteesta. Ja muistan senkin, miten hän sitten, saatuaan enemmän kuin puolet meistä ehjinä takaisin, pani taivaat ja maat sekaisin saadakseen meille kello kolme aamuyöstä teetä ja voileipiä. Entäpä kun hän ei Saarimäen valtauksen johtavissa partiotoimissa osannut mielestään kyllin vakuuttavasti selittää, miksi muutamat porraspuun kapulat olivat vaarallisia astua, ja lähti partion kärjessä ei-kenenkään-maan yli aseenaan pelkkä ratsupiiska? Eikö sellainen teko ollut omiaan lisäämään miesten luottamusta johtajaansa. Kun hän nyt sanoi meille: "Kiitos teille, pojat", osasimme antaa arvoa näille sanoille, sillä hän ei niillä suinkaan tarkoittanut säilykkeiden anastusta, vaan jotain aivan muuta.

SIRKKA TOLVANEN

LOTTA-SHWESTER yöhoitajana

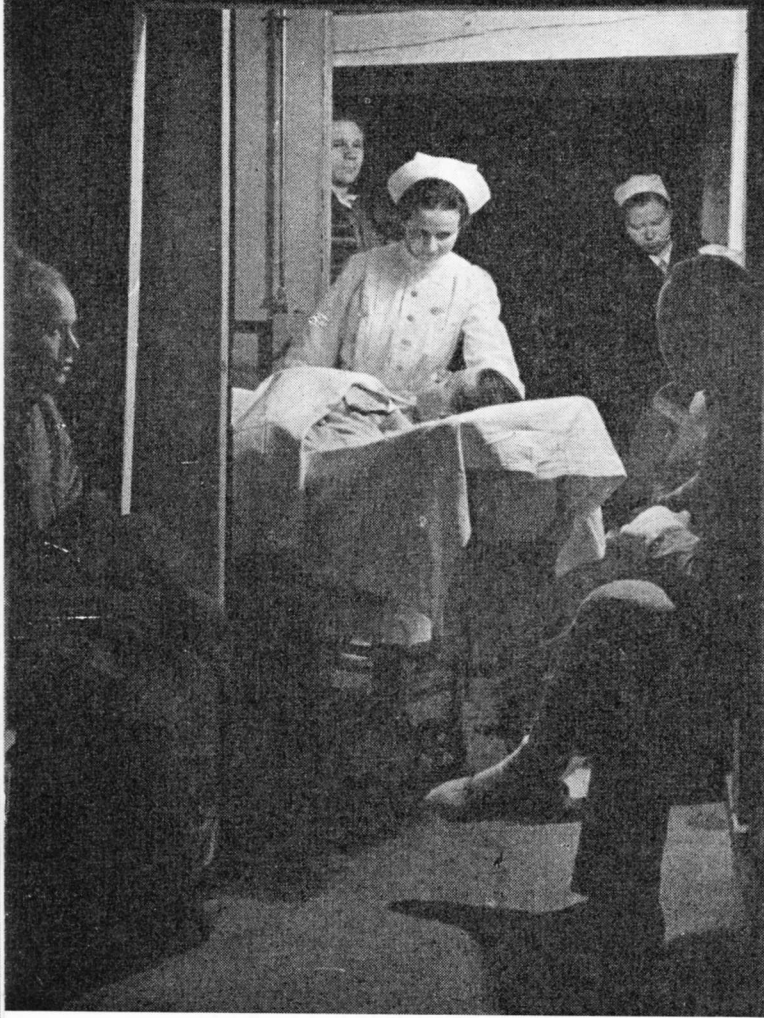
EN YMMÄRRÄ, miksi ylilääkärinä niin nauratti, kun hän kuuli, että minun vuoroni oli olla yöhoitajana. Lieneekö hän arvellut, että nythän hän saa hyvän ja kuuliaisien "passarin" itselleen askareihinsa, joista keron hieman myöhemmin, tai sitten hän epäili minun kykyjäni yöhoitajan tehtäviin. Joka tapauksessa hänellä oli oikein hauskaa.

Koko sairaalassa oli vain yksi yöhoitaja ja hänen seuranaan oli sanitääri, jonka tehtävänä oli kovien pakkasten vuoksi käynnistää sairaautoa aika ajoin läpi yön, jotta se olisi aina tarvittaessa ajokunnossa.

Hoitohuoneessa oli pitkä luettelo siitä, mihin aikaan oli kullekin potilaalle annettava lääkkeitä ja mitä lääkkeitä sekä selostus muista hoitotoimenpiteistä. Olinhan ollut toisessa sairaalassa jo muutaman yön "yökönä", mutta siellä en joutunut olemaan yksin. Nyt

Sotasairaaloiissa oli sisarilla paljon valvottavaa

Lääkintähuoltoa suoritettiin usein vaikeissa olosuhteissa

minun oli vastattava kaikesta. Tämä toteamus sai minun pelkäämään kovasti. Ylihoitajatar neuvoi ennen poislähtöään minua ihan kädestä pitäen sekä mainitsi erikoisesti ne potilaat, joita oli tarkkailtava pitkin yötä. Ylilääkäri asui samassa talossa, mutta minua varoitettiin, etten saisi häntä liikaa häiritä. Jos sattuisi jokin erikoisen vakava tapaus, saisin kysyä neuvoa ylilääkäriltä, muulloin olisi itse harkittava, mitä oli tehtävä. Näin evästi minua ylihoitajatar, antoi lääkekaapin avaimen ja häipyi kotiinsa.

Valvovana sanitäärinä oli silloin "Fiu". Hänen oikea nimeään en muista, sillä alusta alkaen hän oli aina vain Fiu. Kun olimme jääneet sairaalaan kahden koko potilasjoukon kanssa, kerroin hänelle heti pelkoni ja pyysin häntä auttamaan minua. Hän selitti, ettei hän voinut puuttua yökön tehtäviin, mutta hän sanoi uskovansa minun yksinkin pärjäävän. Se oli kauniisti sanottu ja se antoi minulle hiukan rohkeutta.

Ensimmäinen tehtäväni oli kiertää kaikki potilasluoneet. Yleensä potilaat olivat aivan rauhallisia ja pitivät itsestään selvänä asiana, että minä olin yökkönä. Joukossa oli kuitenkin sellaisia, jotka alkoivat heti valittaa kipuaan ja unettomuuttaan. Heille oli lupa antaa Schmerz- tai Schlaftabletteja (särky- tai unitabletteja). Menin siis lääkekaapille ja tavasin hyvin tarkkaan tablettien nimet, että varmasti annoin oikeaa ainetta. Kello kymmenen tein uuden kierroksen potilasluoneissa, lausuin hyvänyöntövuotukseni ja sammutin valot.

En ehtinyt olla vielä kauan aikaa hoituhuoneessa, kun läpi sairaalan kuului ylilääkärin ääni:

— Schwester Ilona, Schwester Ilonaaa!

Kipitin minkä kintuistani pääsin hänen luokseen.

— Was wünschen Sie, Herr Oberarzt? (Mitä Te haluatte, herra ylilääkäri?)

Hän selitti minulle, että minun tulisi auttaa häntä vähän keittiössä. Kukaan kuolevainen ei voi kuvitella, mitä jouduin tekemään. Hän käski minun panna isoon kattilaan vettä kiehumaan hellalle. Senjälkeen kantoi ylilääkäri suuren kasan viini- ja viinapulloja, joista lorruutteli nesteitä kattilaan. Sokeria ja kanelia lisättiin vielä joukkoon, ja nyt alkoi Schwester-Ilonalle viinankeittopuuhut. Yritin kyllä keksiä verukkeita, mutta mikään ei auttanut. Niine hyvineen ylilääkäri hävisi asuntoonsa ja jätti minut vahtimaan keitoksiaan. Kävin kertomassa Fiu'lle onnettomana, mitä jouduin tekemään, mutta Fiu mokoma nauroi minulle vain päin naamaa.

Olin parhaillaan keittiössä viinakattilan ääressä, kun kuulin tassuttelevia askeleita takanani. Siinä seisoi Ernst, eräs potilaistani. Hän oli kovin kummallisen näköinen.

— Rakas Ilona, en voi nukkua. Anna minulle yksi Schlaftabletti.

Olin juuri aikeissa lähteä lääkekaapille, kun hän sanoi:

— En minä sitä tarkoita. Jos minä saan sinulta yhden suikon, niin nukun kiltisti.

Purskahdin nauramaan, niin koomillista oli kaikki. Mutta Ernst suuttui minulle ja selitti olevansa vakavissaan. — Ja niin kosittiin Schwester-Ilonaa ensimmäisen kerran.

Ernst sanoi lähtevänsä kohta rintamalle, mutta uskoi palaavansa sieltä varmasti terveenä. Sitten hän vie minut Saksaan, tai jos en halua tulla sinne, niin hän seuraa minua Karjalaan.

— Miten kotoista on nähdä sinua hellan ääressä.

— Viinankeittopuuhissa.

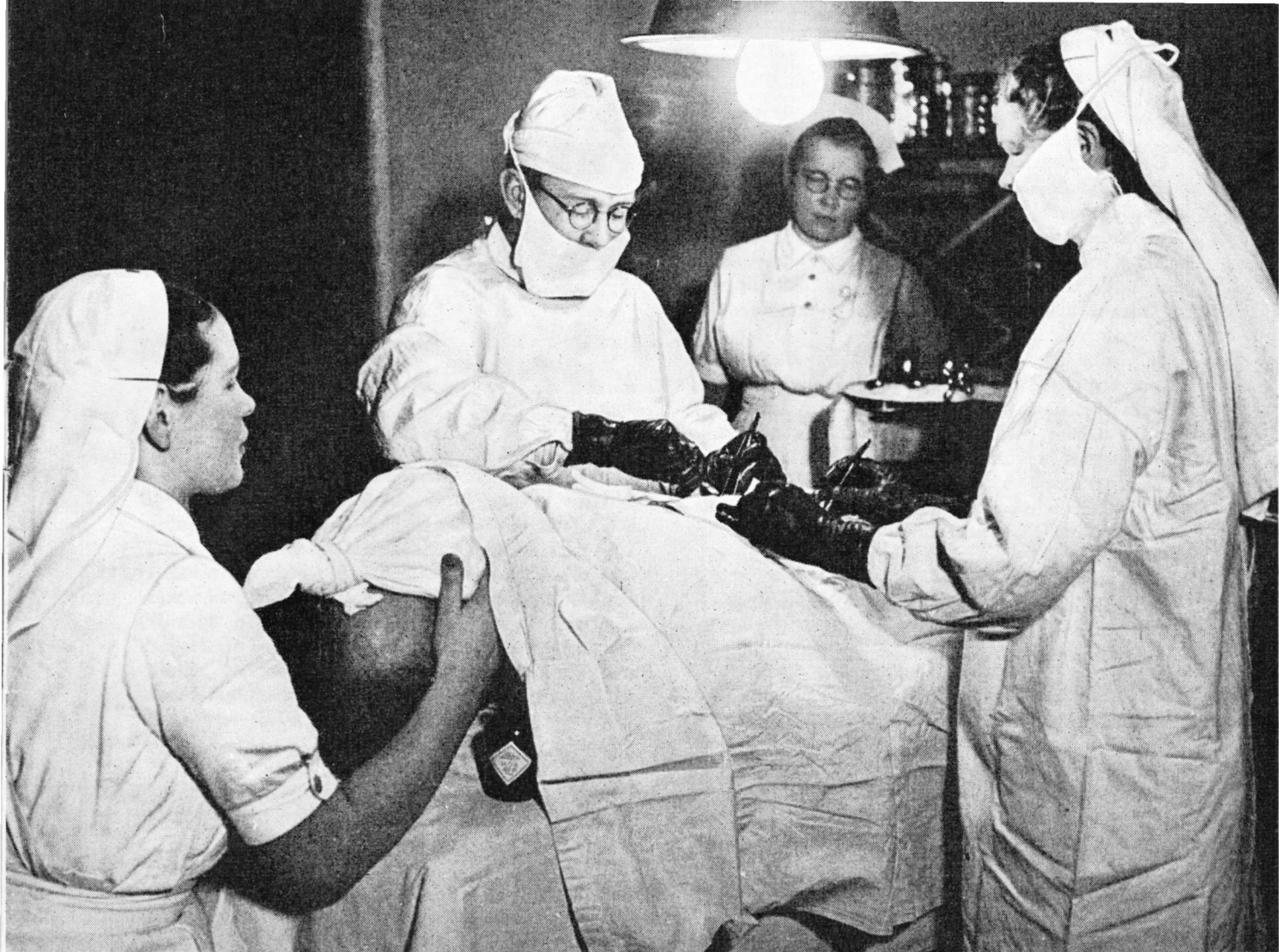
Ernst loukkaantui todella minulle, koska panin kaisen leikiksi. Mutta minkäs voin, kun minua vain nauratti, sillä niin hullunkuriseksi en ollut kuvitellut ensimmäistä kosintaani. Minua alkoi jo hermostuttaa, kun höpötyks vain jatkui ja pelkäsin ylilääkärin tulevan takaisin. Siksi saatoin hänet potilashuoneen ovelle ja toivotin hyvää yötä. Ja jonkun ajan kuluttua poika veteli rauhassa uniaan ilman "Schlaftablettiäkin".

Mutta taas oli jouduttava viinankeittoon. Pian ylilääkäri tulikin, mutta ei tällä kertaa yksin. Hänellä oli mukanaan lentokentän lääkäri ja muutama sairaalamme sanitäärejä. Niine hyvineni, saamatta kiitoksen sanaa osakseni, sain lähteä vakituisiin yökön tehtäviini ja sanitäärit ottivat keittopuuhani vuorostaan hoitoonsa, sekä saivat sitten passata herroja koko loppuyön.

Meillä ei ollut potilashuoneissa soittokelloja, joten sain aina vähän väliä käydä tarkastuskäynnillä. Mentyäni noin kello kahden maissa erääseen huoneeseen, kuului sieltä hiljainen kuiskaus:

— Schwester Ilona.

Tällä potilaalla oli paha reumatismi. Alkuyön hän oli nukkunut oikein hyvin, mutta nyt olivat tuskat tulleet sietämättömiksi. Hän pyysi minua hakemaan ylilääkäriä luokseen. Kiiruhdin ylilääkärin luo. Hän oli

Kenttäsairaalassa suoritettiin kiireelliset leikkaukset

kovasti humalassa. Pelotti vähän mennä häiritsemään armon herraa. Selitin hänelle asiani, mutta hän kieltäytyi tulemastani avukseni. Käski vain antaa Schmerztabletin. Minua alkoi jo suututtaa.

— Tarjosin hänelle jo sellaista, mutta hän sanoo, että on saanut Schmerztableteista tarpeekseen. Eivät ne kuulema auta.

— Ottakaa sitten Lichtkasten (Lämpölaatikko, jonka sisään potilas asetetaan.) ja painukaa siitä ja jättäkää minut rauhaan.

Minua pakkasi ihan itkettämään. Mekomakin lääkäri, aina ympäri päissään ja potilaat vain kärsivät, koska pelkäsivät häntä.

Vein siis Lichtkasten'in paikoilleen ja se auttoi, koska potilaani nukkui lopun yötä rauhallisesti. Seuraavana aamuna hän jo huvitti minua matkimalla hevosen hirnuntaa niin loistavasti, että koko potilashuone mylvi naurusta. Tästä lähtien olikin hänen tervehdyksensä aina minun astuessani huoneeseen tuo loistava hirnunta.

Monen monet tabletit sain jakaa vielä sinä yönä, sillä ruokasalin viereisen potilashuoneen asukit eivät voineet nukkua, koska ylilääkäri seurueineen piti niin kauheaa meteliä. Mutta toisina öinä ei meidän tarvinnut sietää enää ylilääkäriämme, sittemmin oli meillä päivystävänä lääkärinä hyvin nuori lääkäri lentokenältä. Jos jo ylilääkärillä oli konstinsa, niin nyt tuli oikea kukkopoika. Hän oli tärkeä ja pikkumainen kai-

kissa asioissa, että ihan suututti. Mutta nyt meni vastuu minulta kokonaan, sillä hän määräsi itse jokaisen tabletin, joka oli annettava potilaille. Melkein koko yöt hän valvoi kanssamme hoituhuoneessa.

Mutta sitten eräänä iltana ilmoitti "Kukkopoika" menevänsä kaupungille juhlimaan. Puolen yön maissa olin parhaillaan auttamassa erästä potilasta, kun ovikello soi. En voinut heti mennä avaamaan, joten kello ehti vielä soida pari kertaa. Kun juoksin ovelle, oli Kukkopoika siellä hyvin vihaisena.

— Miks'ette tullut heti avaamaan?

— En voinut tulla, koska olin parhaillaan erään potilaan luona.

— Kyllä te heti olette valmis avaamaan, kun potilaat tulevat puntikselta, mutta lääkäri saa soittaa kymmeniä kertoja.

— Tohtori ehti soittaa vain kolme kertaa, kun tulin avaamaan ja mitä siihen puntikseen tulee, siitä en tiedä mitään.

— Eihän teidän sovi sitä tietääkään. Teidän on tehtävä se lääkäriltä salassa, hän yritti naurahtaa.

Mutta todella en tiennyt koko puntis-touhusta mitään, ennen kuin Kukkopoika kertoi minulle kaiken. Joka yö oli kuulema tapahtunut sellaista, ja minä en tiennyt mitään. Kun vakuuttamalla vakuutin viattomuuteni, uskoi Kukkopoika minua lopulta. Hän pyysi minua tarkasti vartioimaan huoneita ja meni asuntoonsa.

Olin juuri menossa hoituhuoneeseen, kun käytävän portaissa kuului sipsutusta. Ehdin vain nähdä sukkien kantapäät, kun joku juoksi edelläni ylös ja pujahti huoneeseen. Menin perästä sisälle, sytytin valot, mutta kaikki "nukkuivat" rauhallisesti. Joku joukosta oli juuri tullut ja nukkui koiranunta, mutta kuka? En voinut mennä kaikkia tutkimaan. Siksi sammutin valot ja panin oven kiinni.

Sinä yönä oli todellinen kansainvaellus kaupungilta palaavista potilaista. Ihmettelin ensin, kuinka he voivat päästä sisään, kun vahdin koko ajan ulko-ovea. Arvelin toisten potilaitten aukaisevan sen aina tuloille, kunnes huomasin mennä tutkimaan alakerrassa olevien potilashuoneitten ikkunoita. Siellä olivatkin yhden ikkunan hakaset auki. Arvoitus selvisi minulle heti. He olivat käyttäneet kulkutienään tätä ikkunaa, riisuneet kengät jaloistaan ja hiipineet melkein selkäni takaa yläkerran huoneisiin.

Kyllä seuraavana aamuna oli kaikkialla potilashuoneissa riemu ylimmillään, kun Schwester-Ilonaa oli jymätetty niin perusteellisesti. Ja minua tietysti suututti hölmöyteni kovasti.

Ruostetta housuissa

Varusmestari, kersantti Ramsila lajitteli poikien alushousupyykkiä. Housuissa näkyi olevan melko runsaasti "ruostetta". Ramsilaa alkoi tympäistä ja lopulta hän tuumasi:

— Ja näitä sanotaan sitten rohkeiksi miehiksi.

MIESTEN KIRJAT

Uusittu tarjous:

Howard:	Suuri maihinnousu	800:—
"	Rekipartio	600:—
Gregor:	Silta	650:—
Koivisto:	Viipurinlahti	800:—
Pliever:	Moskova	700:—
"	Berliini	700:—
"	Stalingrad	700:—
Linna:	Tuntematon sotilas kuvit.	350:—
Erho:	Summa sotamiehen silmin	550:—
Peuranheimo & Killinen & Pirhonen:	Laivat puuta, miehet rautaa	750:—
Susitaival:	Korpivaruskunta	520:—
Geijer:	Talvisodan Taipale	700:—

SARJAN KOKONAISHINTA I—XII MK 7820:—

Täten tilaan yllämainitut WSOY:n kirjat 800 mk:n kuukausimaksuin. Tilattaessa ei rahaa. Lähetys rahitkuluilta.

Tilaajan nimi .....

Arvo tai ammatti .....

Toimipaikka .....

Postiosoite .....

J. SARNO

Runeberginkatu 25 A 23 - Helsinki - puh. 44 43 15

VEIKKO MOILANEN

Kaksintais

PUOLUSTUKSEMME Karjalan kannaksella oli vedetty 12.6.1944 mennessä ns. VT-linjalle, ja JR 7:n osalle jäi Siiranmäen puolustus. Siihen kuuluvan tykkikomppanian jäljelle jääneet tykit asetettiin myös puolustusasemiin. Pst-tykkeinä niistä ei kannattanut enää puhua, sillä vihollisella oli paksukuoria panssarihirmuja, joihin meidän 45-millisetkään eivät pystyneet edes sivulta suorasta kilmasta ampuessaan. Mutta elävän massan, vihollisen jalkaväen kaatamisessa ne osoittautuivat tehokkaiksi sirpaleammukseineen.

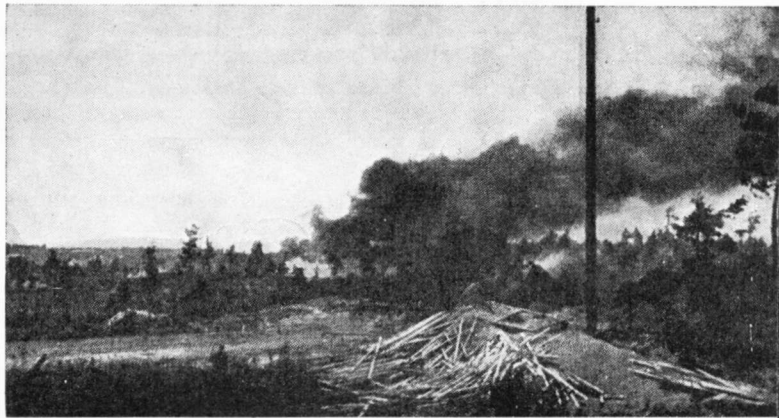
telu Siiranmäellä Sotkan kanssa

12.6.44 pelastuimme nipin napin jäämästä saarroksiin III:n pataljoonan alistussuhteessa olevien tykkijoukkueiden kanssa. IV joukkue, jonka johtajaksi minut oli määrätty vähäisestä arvostani huolimatta, joutui kuitenkin luopumaan toisesta tykistään Ronnunkylästä lähdettäessä saman päivän iltana.

Myöhään iltayöstä syöksähdimme viimeisetkin voimat käytettyämme Siiranmäen puolustusesteiden sisäpuolelle niihin jätetystä aukosta. Tämä onnistui niin täpärästi, että häthätää estekivillä val-

miina olleet miehet ehtivät pudottaa sulut taaksemme, kun vihollislaumat jo tien täydeltä tulvahtivat Kekrolasta päin näkyviin.

Meille luvattiin lepoa ja sanottiin JR 6:n miesten ottavan puolustuksen hoitoonsa, mutta pitkäksi ei lepomme muodostunut, kun täytyi jo saman yön aikana sijoittautua bunkkerilinjalle naama "kutsu-mattomiin vieraisiin" päin. Jouduin nyt alikersantti Luseniuksen tykkiryhmän mukaan "pomoksi" päällikkömme, kapteeni Laamasen määräämälle paikalle Siiranmäen tienrististä länteen pellon reunaan Ahi-

▲ Taistelu käynnissä — panssareita tulella

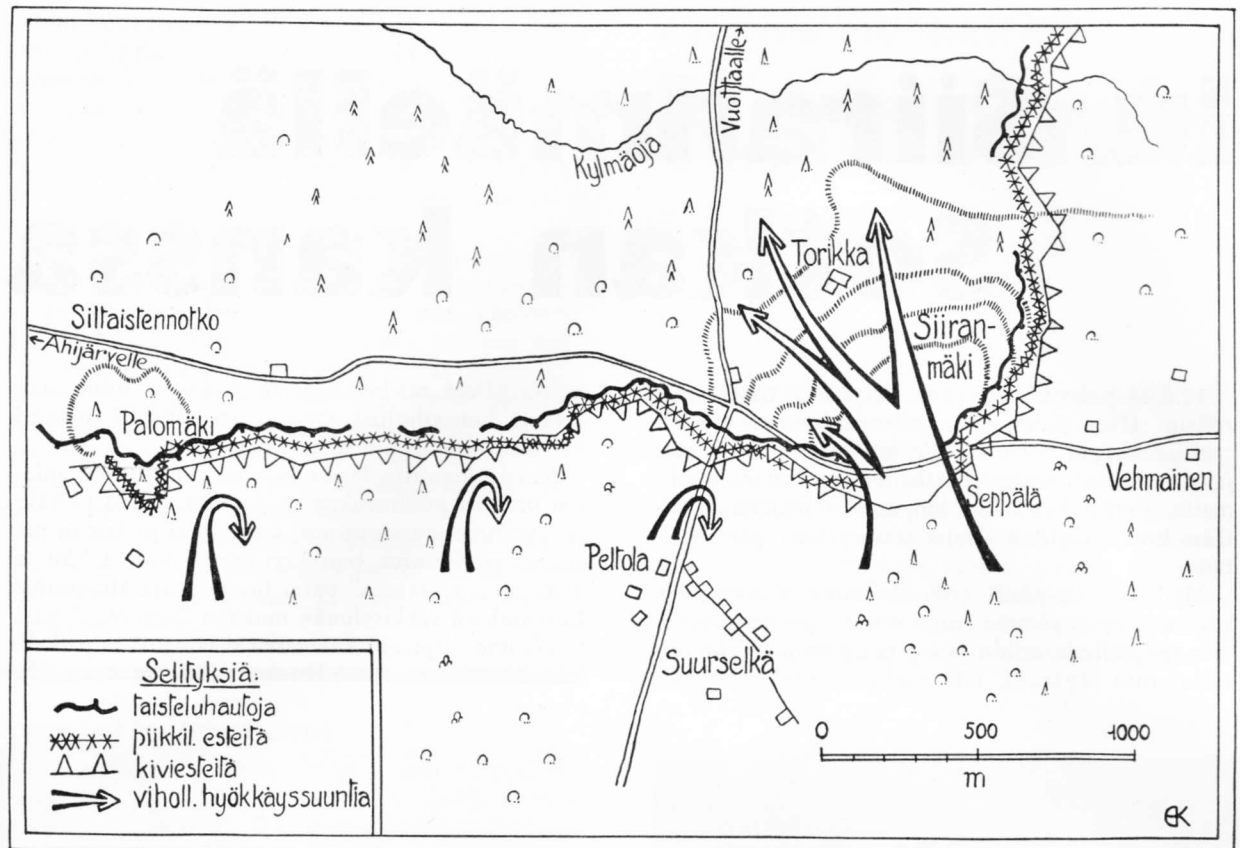
◄ Taistelun tiimellyksessä oli vihollisen väliin torjuttava joka suunnalla

järven tien varteen. Vasemmalle jäi hyvä näkyväisyys Siiranmäen laelle ja tienristille.

Bunkkerilinja ei vastannut siitä saamaamme kuvaa. Miehistösuoja oli kyllä hyvä ja vahva, mutta taisteluasemat eivät näyttäneet lohdullisilta. Ampuma-alat olivat vielä kesken raivaamisen. Vihollinen saattoi tulla aivan esteille tiheässä vesaikossa kenenkään huomaamatta, joten emme tunteneet oloamme paljon turvallisemmaksi kuin Ohtalla asemasodassa.

Kaiken puutteen huippuna minusta oli yhdyskuntojen puuttuminen tuliasemasta suojakorsuun. Tykkiasema sijaitti tien varressa lähellä korsua. Edessä tien toisella puolella esteen suunnassa oli taisteluhautaa, jonne menin muutaman miehen kanssa varmistamaan turvallisuuttamme, sillä tuki-kohta näkyi jääneen huostaamme.

Vihollisen puolelta kuului jatkuvasti liikehtimistä. Raskaiden moottoriajoneuvojen jyminä ja

Vihollisen läpimurto Kymäojalle, josta se työnnettiin takaisin esteille

kaikenlaista muun materiaalin raahaamisen aiheuttamaa melua.

— Tässä tulee vielä kuumat paikat, mä sanon teille pojat, Lusenius tuumaili. — Luotin tuohon pitkänhuiskeaan tykinjohtajaan, sillä tunsin hänet jo monen vuoden takaa.

Päivä alkoi olla korkeimmillaan, kun yhä kyyhöttelimme siinä liejuisessa taisteluhaudassa esteen paremmalla puolella. Oikealta solui hautaa pitkin luoksemme puolenkymmentä vanhanpuoleista sotamiestä.

— Minkäs porukan miehiä sitä ollaan?

— JR 6:n. Myö eksyttiin omasta porukasta.

— No jääkää tähän, tarpeen se on tässäkin. — Jäivät mielellään. Heillä ei kuulemma ollut tietoa ruokailupaikoista emmekä mekään voineet heitä auttaa siinä suhteessa.

— Onko tämä teille tuttua hommaa?

— Ensi kertaa olemme, he sanoivat. — Neuvoim heitä vähän ja opastin ampumakuoppiin.

— Ollaan nyt tarkkana, sillä vihollisia kihisee tuossa metsikössä — sitä ei tiedä, mitä niillä on mielessään.

— Jos minä nyt tässä ammun, niin vihollinenhan tappaa minut tähän nähdessään, mutta laukauksen perästä kun muuttaa paikkaa ja ampuilee sieltä täältä, niin luulevat olevan meitä enemmänkin, kehoitin häntä.

Tähyilimme esteen taakse tiheikköön, viholliset hyökkäilivät jo muualla. Yhtäkkiä havaitsin erään pensaan heilahtavan ja jotain vihreää vilahtavan, vaikka oli aivan tyyni. Vihollisia! välähti mieles-

säni. Ovatpa päässeet lähelle, vaikka seurasimme niin tarkasti. Hitto vieköön nuo pensaat! Tähtäsin pensaaseen ja sirautin sinne terävän konepistoolin sarjan. Se paljasti tunnustelijoita olevan enemmänkin, mutta huomattuaan meidän olevan varuillaan ne luopuivat suuremmasta yrityksestä.

Oikealla tuntui painostus kiivaalta, "uraa"-huudot kaikuivat. Mutta sielläkään eivät poikamme torkkuneet. Pitkät konetuliaseiden sarjat leikkasivat hyökkävään massaan.

— Kova paikka on vielä edessä iivanoilla, eivät tulekaan sutena silmille aron pojat, me tuumailimme.

Menin takaisin tykille ja luoksemme eksyneet ikäsotamiehet jäivät taisteluhautaan enkä heitä sen jälkeen enää nähnytään.

Vasemmalla tienristin seutuilla vihollinen ryntäili esteille ja hetki hetkeltä kiihtyi taistelun melke muuttuen hornamaiseksi myllerrykseksi koko Siiranmäessä. Käänsimme tykkimme suunnan vasemmalle tien suuntaan, varasimme kasapanokset ja polttopullot valmiiksi. Jos tapahtuisi murtuminen tienristillä ja hyökkäysvaunujen rumilukset suuntautuisivat tänne, niin pst-miehinä meidän olisi yritettävä tuhota ne.

Vihollinen kohdisti hirvittävän tykistökeskityksen koko Siiranmäen lohkolle. Maataistelukoneet pieksivät ilmasta käsin asemiamme muuttaen olomme melkein sietämättömäksi. Vihollinen yritti raskaiden panssarivaunujen tukemana vallata Siiranmäen, sillä niitä havaittiin esiintyvän kolmattakymmentä. Muutamat tulivat kuitenkin tuhotuiksi

ja vihollisen tappiot kasvoivat muutenkin suuriksi. JR 7 piti asemansa.

Yön 13/14.6. saimme olla verrattain rauhassa. Vartioimme silti valppaina ja kuuntelimme vihollisten liikehtimistä. Maa vapisi hiljaa allamme raskaiden panssarivaunujen jurraillessa Kekrolan tien suunnalla.

— Uusia aseita kai ne hilaa päättemme menoksi — saa nährä joko aamulla alkaa uus' tuisku, käy keskustelu.

— Nuo korsut olis' kyllä turvalliset, mutta eihän niissä tilanteen aikana jouta kuitenkaan olemaan.

Siinä yön hiljaisuudessa rupesi vatsakin kapinoimaan, vaati vaatimalla leivän muruja, joita parhaalla tahdollammekaan emme löytäneet leipälaukun pohjalta. Kuittasimme vatsan marinat äänettömällä huokauksella — emme ole mitään vatsanpalvoja.

Seuraava aamu avasi helvetin portit — ne repesivät saranoiltaan. Vihollinen antoi sellaisen tykistökeskityksen, että se hakee vertaansa ja lisäksi "taivaallinen sotajoukko" hyökkäsi ilmasta. Nuo kirottut surmanlinnut syöksyivät matalalta aalloittain syytäen pikatykeillään ja konekivääreillään luoteja kaatamalla aseimiimme. Olimme melkein kauhun lamauttamat. Tämä oli jotain ennen kokemattonta ja hirveää meillekin, jo paljon sotaa kokeneille miehille. Painauduimme tykkiasemaan aina sille

meille tuotti ennen näkemätöntä riemua, kun meikälaisten lentokoneet syöksyivät pommikuormineen yllemme ja rusauttivat ne vihollisen hyökkäysryhmiin. Jo saivat Ipatkin rautaa, jo totisesti — ei sielläkään päivää paistateltu.

Lähtörjuntamiehet häärivät ps-kauhuineen ja -nyrkkeineen ja suhauttelivat vaunuja pois pelistä, mutta vihollisella oli aina vaan uusia tilalle.

Vihollisen tykistö jauhoi lakkaamatta ja ulotti murskaavan tulensa kauas takamaastoonkin. Metsä ryskyi siellä ja maa tärisi kuin horkassa joka paikassa, suojaa ei tuntunut löytävän mistään. Urkutykkien sarjat iskeytyivät aseimiimme hirvittävällä ulinalla. Siiranmäen harjanteesta näytti muodostuvan kaiken toiminnan keskipiste. Vihollinen yritti kaikin keinoin saada haltuunsa tuon ratkaisevasti tärkeän kukkulan.

Taistelu riehui hillittömänä. Siiranmäki oli jo tulella kauttaaltaan, tienristillä paloivat talot ilmieliekeissä ja maakin syttyi paikotellen vihollisen fosforikranaateista. Iltahämärässä oli edessämme hirvittävä näky, tuntui kuin kalman haju leijailisi tänne suoraan tuonelasta. Tuskin pahempaa helvettiä oli enää olemassa. Haavoittuneita virtasi apua etsimään, ja muuten tärähtäneitä vietiin pois näkyvistä. He eivät ole mistään huonosta taisteluosastosta, vaan majuri Kuvajan pataljoonasta, jo-

Uni vaati osansa taistelun päätyttyä

puolelle seinän suojaan, mistä päin murha-aallot pyyhkäisivät. Tilanteen hirveyttä kuvaa sekin, kun pikku lintu pyrähti viereeni minua yhtään pelkäämättä, katsoi varmaan minut pienemmäksi kahdesta pahasta.

Oma tykistö yhtyi pauhinaan, ammuksat ulisivat ylitsemme iskeytyen vihollismassojen sekaan, ja

hän oli totuttu eniten luottamaan. Mutta tuhansiin nousevat vihollisen sotajoukot, kymmenittäin raskaita panssarivaunuja, hirvittävä liuta lentokoneita sekä kaiken kukkuraksi tykistön ja urkupyssyjien alituinen jauhaminen olivat yhdessä jo sellainen panos, että vahvimmankin hermot murtuvat.

Vihollisen onnistui saada haltuunsa kyläkukkula. Suurin vaara uhkasi nyt sieltä. Olomme alkoi käydä sietämättömäksi avomaalla, sillä ei oltu otettu huomioon, että joskus saattoi joutua taistelemaan taaksepäinkin. Olimme kuin tarjottimella suorasuuntaustulelle. Kaiken lisäksi oikealta kuului taistelu siirtyvän taaksemme, taidamme olla jo kiilassa.

Yhtäkkiä lähti harjanteelta vyörymään kuusi panssarihirmua suoraan meitä kohti, ne tulivat jonnossa aivan kuin junavaunut, majesteettillisesti laskeutuen alamäkeen, kiemurrellen ja tietä seuraten. Hiukseni tuntuivat pönnöttävän kypärän kupua — herra Jumala — tuomiomme hetki on tullut, nyt ei enää pelastanut mikään, sillä meidän nallipysymme eivät noihin köriläisiin pystyneet. Jokaisen vaunun takana oli joukkueen verran miehiä. Odotimme jähmettyneinä nopeata kuoliniskua niin kuin hiiri käärmeen hypnotisoimana. Lupasin toiset menemään korsun taakse suojaan ja jäin Luseniuksen kanssa seuraamaan kehitystä. Sivullisesta olisi ehkä näyttänyt meidän haluavan itsemurhaa. Oma tykistö röykytti murtokohtaa, ja vihollisen lentokoneet kieppuivat kuin korvit haaskalla. En kyllä haluaisi katsella tätä näytelmää siinä illan hämyssä toistamiseen. Kammottava näky sai melkein vereni hyytymään, en osannut enää pelätäkään. Uteliaana ja melkein ihailien katselin noita vaunujen maaston värisiä pyöriä kulmia ja uljaana edessä töröttäviä pitkiä tykkeitä, jotka ikään kuin piirtelivät kuvioita ilmaan ja ennustivat väistämättömästi — kuolemaa!

Ensimmäinen vaunu ehti melkein Vuottaan tielle, kun sen kylki välähti kuin salaman satuttamana. Lähtölaukaus kuului Vuottaan suunnasta! Hip hurraa! Vaunu syttyi palamaan. Olipa siellä järeämpi pst-tykki, jonka ammusta eivät sotkan kylkiluut kestäneet. Vaunun takana olevat miehet häipyivät kuin akanat tuuleen ja toiset pyörsivät takaisin notkelmassa olevaan kuolleeseen kulmaan. Nyt ne kuitenkin lähtivät vyörymään äsken ampu nutta tykkiä kohti, tulittivat kauheilla kanuunoil laan ja saivatkin sen vaikenemaan.

— Nyt on tilaisuutemme, pojat! Koetetaan pystyykö tämä "lonkalla ammuttava" venäläiseen panssariin! Aloitetaan ensimmäisestä... Ei muuta kuin männöt — on niissä paksu nahka — tulta vaan iskee kylki — ei tainna mittää — ammutaan alemmaks' — jos sais vaikka telaketjut poikki! Ne vaan jurraa eikä välitä meistä mitään — niin pommittais ku herneillä.

— Hei! Tuolta harjulta lappaa ukkoja, jotta taivas pimenöö. Muutetaan joutuin sirpaleammukset! Ruvetaan pieksämään niillä...

Nyt pääsi 45-millisemme taas oikeuksiinsa, sirpaleammukset tekivät tuhoisaa jälkeä hyökkääjien seassa, ne leikkasivat kuin partaveitsi pitkin notkoa, ruskeanvihreitä miehiä tuupertui juoksustaan tusinoittain, mutta uusia painoi päälle. Voi tuota kuoleman halveksuntaa — eiväthän ne välittäneet mitään, vaikka tulemme niitti niitä kuin heinää! Nyt vihollinen äkkäsi meidät ja harjanteelta rupesi viuhmaan terästä.

Emme jaksaneet millään nitistää tuota laumaa, niitä pääsi väkisin ohi taaksemme, emme tiedä kuinka pitkälle, mutta saarroksiin joutumisemme näytti uhkaavalta. Kuinka olivat asiat — tienristiltä

ei kuulunut meikäläisistä elonmerkkiä eikä oikealta — olimmeko loukussa, mutta perääntymiskäskyä ei ollut annettu, täytyi odottaa.

Nyt olivat vihollisen vaunut pysähtyneet metsäniemekkeen taakse selkäpuolellemme, oli pelättävissä yllätys sieltäkin. Komppaniamme kersantti Juva yritti tuhota pellolle kehäksi asettuneita vaunuja, mutta ei päässyt käsipatruunan kantoetäisyydelle ja panssarikauhuun ei ollut ammuksia. Vaunuja korjattiin, koko yön kuului kolkutus ja ahjon suhina. Olimme sen verran luultavasti voittaneet telaketjuja 45-millisellämme.

Yön aikana tuotiin tukikohtaan 75-millin saksalainen pst-tykki kapteeni Hassisen tykkikompaniasta. Nyt saavat vaunut varmaan tuntea kuorensa murtuvan.

Vihollinen saatiin pysäytetyksi Kylmäojalle ja vastaiskuosastomme ajoivat viholliset hajalle ja takaisin harjanteelle. Yksi vaunuista jäi miinaan ja toiset neljä lähtivät jyräämään entisiä jälkiään takaisin. Hetken perästä ne ilmestyivät metsäniemekkeen takaa kiirettä pitämättä.

Juoksin korsuun hälyttämään 75-millisen miehiä. Lusenius jäi jo tykillä kokeilemaan, sillä omallamme oli turha yrittää.

— Hei pojat, nyt siellä on teillä hyviä maaleja, tulkaa nopeasti!

— Ei me lähetä sinne itseämme tapattamaan, siellähän tulee kranaatteja, sanoi tilapäinen tykinjohtajaksi määrätty alikersantti.

Sellaistahan sota oli — ainakin meidän kohdalta.

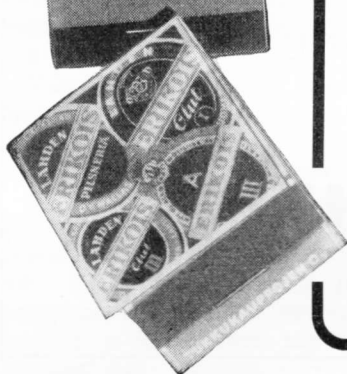
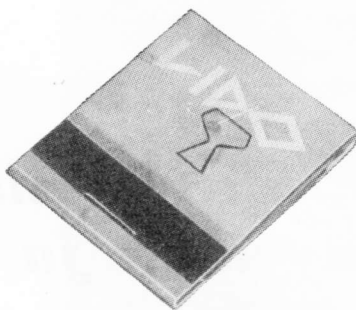
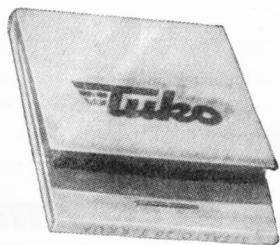
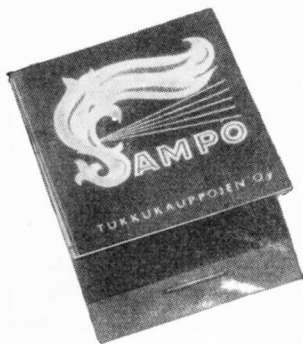
— Ei lähetä, mene itte!

— Lähtekää nyt — kele edes joku oma mies neuvomaan — niin minä yritän! — Eräs tykkimies laittautuikin matkaani. Juoksimme aukean yli kyyryssä parin kymmenen metrin päähän vesaikkoon naamioidulle tykille.

Nyt oli minun onneni vuoro! Laitoin lukemat — lataaja työnsi ammuksen putkeen — painoin laukaisijaa — ja valtava jyrähdys tärisytti tykkiä — vasemmalla valitsemani "klimi" syttyi palamaan — näitkö nyt, eikö kannattanut!

Mutta sitten kehittyikin julma kaksintaistelu erään sotkan ja tykkimme välillä. Sotka pyörähti palavan vaunun eteen sitä suojaamaan, se oli aivan ruohon värinen ja vaikea erottaa muusta maisemasta. Suuntasin juuri sotkan tykin paikkeille, kun huomasin sen suuliekin välähtävän ja kyyristyin nopeasti kuoppaan, kaveri samoin. Ammus melkein hipaisi tykkimme kilpeä lyöden ilmanpaineellaan korvamme lukkoon ja räjähti takanamme. Nousin silmänräpäyksessä, suuntasin vaunun alaosan ja laukaisin. Ammus räjähti vaunun edessä — sotka laukaisi vuorostaan — painuimme kuoppiin — ammus räjähti edessämme heittäen multaa päällemme — nousin — pyyhkäisin multaa suuntaimen linsistä — suuntasin vaunun yläosaan — laukaisin — sotka syttyi palamaan! Voitimme! Vieressä oleva toinen sotka livahti kuin kärppä harjanteelle päin ja kolmas vielleteli tienristille.

Vasemmalla harjanteen päällä lepikossa kollotti hirmuisen iso vaunu niin kuin heinälato, sen kylki näytti olevan hirsillä vuorattu ja tykki ainakin kuusituumainen. Nyt ei parantunut enää ampua, matka oli liian pitkä ja tuolla kukkulalla olivat

TULTA

TUPAKKAAN JA MAINONTAAN

Tukon mainoskirjatikut vievät mainossanomanne kädestä käteen

Suunnittelemme Teille kirjatikkujen kannet niin, että juuri se mitä haluatte sanoa, tulee iskevästi ilmaistuksi.

OLETTE AINA ESILLÄ

Kirjatikkuja käytetään jatkuvasti ja mainossanomanne on siten myös jatkuvasti esillä. Sitä on yksinkertaisesti vaikea olla huomaamatta.

LAATU VASTAA VAATIMUKSIA

Tukon kirjatikut ovat puisia, laadultaan samaa korkeaa luokkaa kuin tavalliset tultikutkin. Tikkujen varmuuden ja kätevyuden vuoksi käyttäjät suosivat niitä.

Tukon mainoskirjatikut auttavat kiristyvässä kilpailussa.

Kysymys:

Onko mielestänne -merkkinen makkara hyvää vai ravitsevaa?

Vastaus: On! Se on kumpaakin,

sillä -merkki takaa laadun ja

OSUUSTEURASTAMOT

herkullisuuden

MUOVIA (POLYSTYRENI) VARTEN

TAMMER TEHTAAT OY

TAMPERE

***Me valmistamme,
myymme ja neuvomme***

MONIPUOLISTA TEOLLISUUTTA

H. SAASTAMOINEN OY SAASTAMOISEN FANERI OY

TUNNUSTETTUA TUKKUKAUPPAA

H. SAASTAMOINEN POJAT OY

KUOPIO

JOENSUU — JYVÄSKYLÄ — KAJAANI

SAASTAMOISEN YHTIÖT

KUOPIO

ERA-JA KALAMIEHET ho-hoo-i...

**Elorantalaisten kanssa
syksyn saalista saamaan**

Taas kutsuu metsän riista ja veden vilja
ottajiaan. Elorantalaiset, eränkävijän
vanhat tutut, ovat tietysti retkillä mu-
kana, sillä ne vetävät kalaa ja niillä
osuu.

Eloranta

Kuopio — oma keskus 14 841

suorasuuntaustykit suunnattuna meihin. Näissä sotahommissa täytyi oppia pelkäämään oikeassa paikassa, jos mieli jatkaa elon päiviä.

Vihollinen avasi kukkulalta murhaavan tulen pellon reunaan. Syöksyimme tasanteen yli melkein lentämällä ja tupsahdimme suin päin bunkkerin käytävään. Niillä näytti olleen kuolintuomiomme jo allekirjoitettuna — odottivat vain meidän laukaisevan vielä kerran tykillä saadakseen kiintopisteen... Lepikosta käänsi iso vaunu tykkinsä ja rusautteli ammuksillaan aivan lähellemme. Risukko repesi ja maa vapisi allamme.

Emme uskaltaneet kauan olla bunkkerissa, täytyi olla valppaana aina pahimman varalle. Juoksimme 45-millisemme avoasemaan vihollisen suolattessa koko ajan. Napsimme harjulla olevia vihollisia näyttääksemme olevamme vielä taistelukunnossa. Asemaamme oli jätetty konekiväärin ”varsinainen”, hätähätä sain sen purettua ja puhdistettua. Hurautin yhden yön kukkulalle ja taas siihen tuli häiriö.

Vihollinen tyytyi nyt vaunutykeillään tulittamaan harjanteelta — tornien vain näkyessä. Eivät uskaltaneet esitellä noita upeita vaunujaan eturinteellä, kun äsken kävi ylpeys lankeemuksen edellä.

JR 7 säilytti puolustusasemansa Siiranmäessä pientä murtokohtaa lukuunottamatta. Tappiot kasvoivat suureksi molemmin puolin. Marssilaulun sanat ”Täällä suorana seistä ja kaatua” tuntuivat humpuukilta, jokainen suojasi itseään parhaansa mukaan ja kaatuminen näytti sittenkin varmalta. Mistään taisteluinnoista ei voi puhua, mutta puolustustahto vielä säilyi.

Elimme elämän ja kuoleman välistä elämää, tylsinä ja turtuneina väsymyksestä ja nälästä, repaleisina, huulet ahavoituneina, laihtuneet parrakaat kasvot, silmät syvässä kuopissa ja mitään sanomaton ilme harhaili maastossa. Olimme variksen pelättimiä, joiden oli määrätty pelottelemaan mahtavaa Puna-armeijaa, jonka rinnalla tunsimme mitättömyytemme. Henkilökohtaisella rohkeudella oli kuitenkin joskus ratkaiseva merkitys yksityistapauksissa, mutta kokonaisuudessa se oli kuin olisi sylkäissyt mereen.

Mielettömäksi leimasimme silloin riehuvan sodan, siellä revittiin ja näännytettiin ihmispoloista yhteisen asian hyväksi, ja kiitokseksi saatiin kotisankareilta maineeksemme julistus: siellä ne vain makaavat ja laiskottelevat! Luvattiin korvata kärsimyksemme, mutta toisin taisi käydä!

Vihollinen ryntäili silloin tällöin päästäkseen läpi, mutta puolustus kesti. Taistelukertomuksissa ei puhuta toiminnastamme. Mainitaan vain JR 49:n tykkikomppanian ahdistelleen vaunuja, ja se on sen merkki, että meidät oli unohdettu, ja siitä syystä kai meitä ei vaihdettu lepoonkaan. Saimme luvan kestää niin kauan kuin kestäimme ja sitten —! Me, JR 7:n 14. tykkikomppanian yksi tykkiryhmä, olimme Siiranmäen puolustuksessa alusta loppuun ja irtaannuimme käskystä 16.6. illalla.

Niin jätimme Siiranmäen verisen taistelukentän Karjalan kannaksella hirveät kokemukset kolme vuorokautta kestäneessä maanpäällisessä helvetissä kärsittyämme.

Muulla murtui — Siiranmäessä kesti!

Juttua ja juonta riitti

Reino Simonen

SIRPALEITA

koonnut ruotumies

MUISTATKO...? Näinhän me tavallisesti aloitamme tavattuamme aseveljemme vuosien takaa. Ja tarina alkaa luistaa. Ilta siinä helposti luiskahtaa yöksi — yö aamuksi valkenee, mutta kerän päätä ei löydy jutun vyyhtiä selvitellessä. Solkenaan siinä juoksee juttu, tarina synnyttää toisen, mielikuva loihtii tapahtumat jälleen niin todellisina, niin elävinä eteemme, että voisimme vaikka vanhoa asioiden juuri niin tapahtuneen... Mutta... onko todella noista ajoista jo vierähtänyt yli 15 vuotta? Niin Aseveljet — aika rientää, täytynee uskoa almanakan tekijöihin. Oikeastaan jo vilkaisu lapsiin, noihin Talvisodan ja Jatkosodan luo-
muksiin riittänee palauttamaan meidät oikeisiin aikamittoihin. Tosinhan tuo Asevelikin on jo pyöristynyt ja harmaata näkyy työntyvän ohimoille, mutta kyllä sillä vielä on entinen ryhtinsä, silmissä sama ilkkurinen ilme ja ennen kaikkea ne jutut. Voi veljet (täytyy välillä käydä sulkemassa ovi, etteivät lapset ja vaimo herää), yhtä mehukkaina ne jutut pursuavat kuin kor-
sun ylälaverilta silloin kerran... Kaikki tuo Aseveli muistaakin, niin kuin nyt tuonkin jutun, kun:

Se Eenokki, se sitten vasta kaino mies oli. Mui-
statko, kun se kerran sai taas kirjeen siltä eukoltaan
sieltä Rantasalmelta ja siinä kirjeessä se eukko, Hilma

se muistaakseni oli nimeltään, valitti, että "mikset sie rakas Eenokki kirjota miulle koskaa RAKKAUVEST niiku toistenkii eukkojen miehet". Kyllähän me näimme, että kirjeen huomautus jurnutti Eenokkia, varsinkin kun me kaikessa aseveljellisessä rakkaudessa hiukan teimme kiusaa siitä Eenokin euton rakkauden kaipuusta. — Eenokki kyräs koko illan, käveli hermostuneesti edestakaisin, sylkeä pruiškautti hehkuvan kuumalle kaminalle kahden kahvipakin väliin sellaisella taidolla, että kateeksi kävi, heitti meihin 'toisten eukkojen miehiin' murhaavia silmäyksiä, aivan kuin me olisimme olleet vikapäät ja syypäät Eenokin tuskien tunteisiin. — Kipinäykkö herätteli jo kello 23:n vartiomiestä vuorolleen, kun Eenokki lopultakin oli taistelunsa taistellut, sisäisen voiton saavuttanut ja päättävästi asettui korsun ainoan pöydän ääreen, josta pokan pelaajat olivat yön hiljaisiksi hetkiksi kaikonnet. Ison paperiarkin asetti Eenokki eteensä, ja syvät rypyt otsalla ja pullistuneet ohimosuonet osoittivat ankaraa aivosolujen aherrusta, kun hän tarmokkain ottein työnsi kynän mustepullon, ja terä alkoi muotoilla Eenokin ensimmäistä rakkauskirjettä: "Rakas Hilma", se alkoi. Sitten yllättäen kirjoittaminen loppui, tuntui kuin usko olisi loppunut tai Eenokin harmaat aivosolut olisivat tehneet kapinan, sillä Eenokki otti äkkiä koko mustepullon, kaatoi sen arkille ja kirjoitti tahritun arkin alareunaan: "Tässä ois koko pulloinen sitä RAKKAUTTA, levittelepä sitä itse miten tykkäät. Eenokkisi." Ja sitten Eenokki sulki kuoren, kirjoitti osoitteen ja pani kirjeensä lähtevien kirjeiden laatikkoon. Pian rauhallisen, sisäisesti seestyneen Eenokin kuorsaus yhtyi korsun sinfooniseen runoelmaan.

*

Mistähän johtunee, että aina hauskimmat, sanoisinko repäisevimmat tapahtumat, sattuvimmat sutkaukset tai aseveljien harvat, keskeiset juhlat ensiksi aina pulpahtavat esiin muistilokeroista entisten aseveljien tarinatuokioissa? Ehkä se johtuu juuri siitä, että siellä rintamalla arkipäivien yksitotisessa harmaudessa jokainen iloinen poikkeama elettiin voimakkaammin, aistittiin herkemmin ja osattiin nauttia vaatimattomistakin ilon aiheista. Ilman tervettä huumoria olisi rintamamiehen elämä, ainaisen kuolemanvaaran läsnäollessa ollut liian raskasta. Jospa me rauhankin aikana osaisimme yhtä realistisen kevyesti suhtautua jokapäiväisen elämämme pikku murheisiin.

UUSI

MUISTOJULKAISU

PUOLUSTUS-

VOIMISTA

SUOMEN puolustusvoimat ovat 40-vuotisen toimintansa johdosta saaneet Sotahistoriallisen tutkimuslaitoksen kokoamana muisto- ja esittelyjulkaisun "Suomen puolustusvoimat ennen ja nyt". Teoksessa luodaan runsain ja harkitusti valituin kuvasarjoin sekä niihin rungoksi liitetyn tiiviin tekstin avulla valaiseva katsaus ennen kaikkea tämän hetken puolustusvoimiimme. Toimittajina ovat olleet eversti K. J. Mikola, majuri V. Tervasmäki ja kapteeni V. S. Salokangas.

Selventääkseen puolustusvoimissa nyt vallitsevia oloja on teoksessa aluksi kuvattu sotalaitoksemme syntyvaiheita I maailmansodan kokemuksista edustavan jääkäriliikkeen ajoista lähtien. Lisäksi on tehty selkoa puolustusvoimiamme vaikeasta, rajoitetuin mahdollisuuksin tapahtuneesta kehityksestä itsenäisyyssajan kahtena ensi vuosikymmenenä, jolloin päädyttiin aineellisesti varsin puutteellisiin varusteluihin esim. tykistön, ilmavoimien, panssariaseistuksen, pukuvarusteiden ym. suhteen. Mainittakoon vain kuvaavana "rikkautena" esitys 20:stä lentokonetyypistämme vuosina 1918—39. Teoksessa kuvattu sota-aika kohdattiinkin "köyhänä miehenä", joka nuo puutteet sai maksaa järkyttävien tappioiden. Vain jääkärien mainittuina vuosikymmeninä armeijaan juurruttamalla kansakokonaisuutta teräsvälillä asevelihengellä kyettiin Talvi- ja Jatkosodan tuimat tuulet ja tuiskut rajamailta karistamaan. Teoksessa on esitetty kuvasarja myös vapaaehtoisista Suojeluskunta- ja Lotta Svärd-järjestöistä, jotka olivat osaltaan voimakkaina aineksina Talvisodan armeijaa koottaessa.

33555

Antrasiittia — koksia — kivihiltä

OULU
JALANDER CO

Suomen laivanselvittäjä-
ja laivameklari-
liiton
jäsen

Suomen hiilikauppiaiten
yhdistyksen jäsen

LAIVANSELVITYS-, HUOLINTA- JA AHTAUSLIIKE

"MIEHISTEN MIESTEN MIELIKIRJAT"

Boule:	Kwai-joen silta	mk 650:—
Brickhill:	Lentäjäsankari	
	Douglas Bader	" 850:—
Castle Hailey:	Lento yössä	" 650:—
Hirvonen:	Raskaan sarjan laivueet	" 550:—
Johnson:	Väistä, sininen parvi	" 1200:—
Karhunen:	Ritarilentue	" 600:—
Maugham:	Salainen asiamies	" 700:—
Rintala:	Pojat	" 950:—
Robertson:	Kanaalin läpimurto	" 800:—
Talvi:	Ystäviä ja vihollisia	" 800:—

SARJAN YHTEISHINTA KANGASK. I—X MK 7750:—

Täten tilaan yllämainitut OTAVAN kirjat 800 mk:n kuukausimaksuin. Tilattaessa ei rahaa. Lähetys rahtikuluitta.

Tilaajan nimi .....

Arvo tai ammatti .....

Toimipaikka .....

Postiosoite .....

J. SARNO

Runeberginkatu 25 A 23 — Helsinki — puh. 444315

Elävinä valokuvaryhminä niihin liittyvine teksteineen valaistaan sitten Talvi- ja Jatkosodan dramaattisia aikoja vuosilta 1939—45, kovia aikoja, jotka toivat uusia kokemuksia puolustusvoimiemme kehittämisen perustaksi.

Laajinta huomiota on tietysti kiinnitetty puolustusvoimien nykyiseen järjestelyyn, jonka kuvaamiseen on käytetty puolet koko teoksesta. Saadaan selvyys uusien järjestelymuotojen syistä, erilaisista uusista välineistä ja koulutuksen perusteista. Kuva-aineiston avulla esitellään kaikkien aselajien toimintaa ja jokapäiväistä palveluselämää eri yksiköissä. Puolustusvoimien kokoonpanoa ja ryhmytyksiä sekä sodan että rauhan aikana kuvataan hyvin havainnollisissa karttaliitteissä. Joukko-osastojen nykyiset liput on esitetty värillisissä kuvasarjatalukoissa.

Kaikille maanpuolustusasiaa harrastaville on teos tervetullut puolustusvoimia arvokkaalla tavalla edustavana muistojulkaisuna. Siitä löytää vanha polvi paljon muistojensa elvyttämiseksi ja näkee samalla, miten nyt uusimpanakin aikana yritetään toivorikkaina eteenpäin. Uudet nuorisopolvet, jotka eivät muista edes sotia nähneensä, saavat taas tutustua isiensä entisiin ponisteluihin ja kansamme kokemuksiin raskaisiin aikoihin sekä samalla ennakolta siihen toimintaan, johon ne puolustusvoimien kasvattavissa riveissä aikanaan joutuvat. Teos vaikuttaa samalla Suomen kotien ja armeijan keskinäisten luottamuksellisten suhteiden arvokkaana edistäjänä.

Eero Kuussaari

käy kuin OMEGA

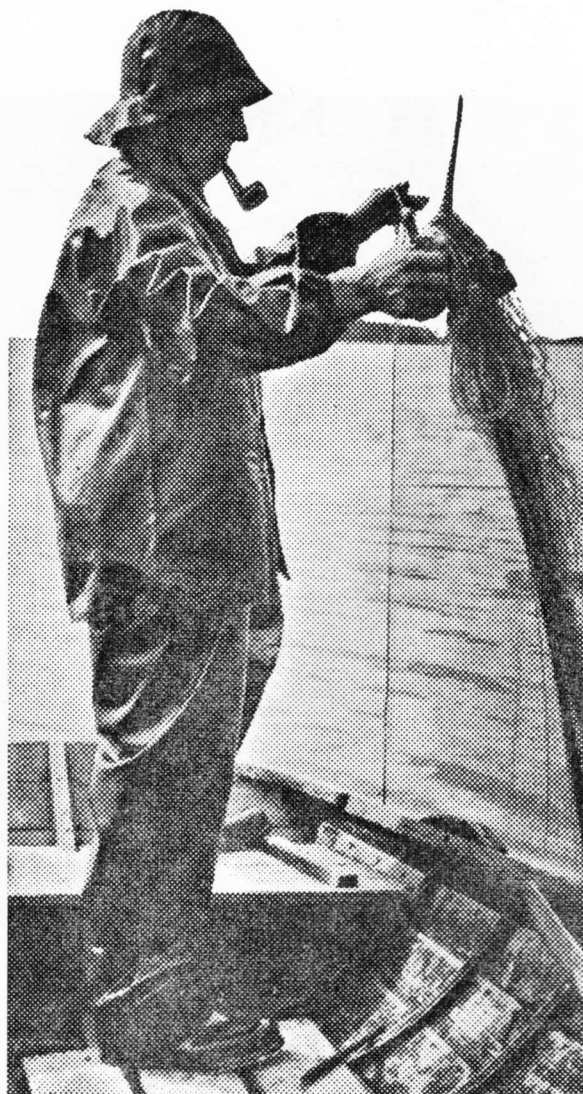
Te saatte takuun täydellisestä tarkkuudesta-tähtien tarkkuudesta luottaessanne Omegaan.

Ennemmin tai myöhemmin osuu valintanne Omegaan

kelloon, johon koko maailma luottaa.

Oy Perleko

Hki. Vuorikatu 4, Puh. 13500 vaihde

NOKIAN SADEPUKU oikea asu ulkotöihin

VILLE- ja erikoisvahvistettu **UKKO-VILLE-**sadepuvut ovat **NOKIAN** kuuluja vedenpitäviä. Ne ovat kestäviä ja kevyitä sadepäivän työasuja pelloille, metsiin ja vesille. Etenkin kalamiehen asuna ne ovat verrattomia suojaten vaatteita paitsi sateelta myös pyydysten kosteudelta ja limalta.

VILLE-sadepuku on myös moottoripyöräilijälle sekä traktorinajajalle vankka varuste.

Tutustukaapa **VILLEEN** lähimmässä alan liikkeessä — jo ennen seuraavaa sadetta!

NOKIA

Suomen Huusitehdas Osakeyhtiö

Kansikuva

YH oli alkanut, ja hevosia, ajoneuvoja sekä rehua tarvittiin.

NUMERO 10:n KIRJOITUKSET

Paavo Korven-Korpinen KUN KANSA LINNOITTI KARJALAN KANNASTA	273
Emil Nikkanen KOLMASTI KOVILLA	276
Arvo Seppinen KUN TAISTELULAIVA MARAT JA SAARENPÄÄN LINNAKE "HAASTELIVAT" KESKENÄÄN	279
Leni Hoffrén VAPAAEHTOISET II osa	282
Sulo Pasanen OPERAATIO HIRVENLIHA	285
YH — YLIMÄÄRÄINEN HARJOITUS 20 VUOTTA SITTEEN	288
Sirkka Tolvanen LOTTA-SCHWESTER YÖHOITAJANA	291
Veikko Moilanen KAKSINTAISTELU SIIRANMÄELLÄ SOTKAN KANSSA	294
R. Simonen SIRPALEITA	301
Eero Kuussaari UUSI MUISTOJULKAISU PUOLUSTUS- VOIMISTA	302

Aikakauslehdessä "Kansa taisteli -miehet kertovat" julkaistujen kirjoitusten, karttojen ja piirrosten osittainenkin lainaaminen ja julkaiseminen on kielletty ilman toimituksen lupaa.

70
VUOTTA
SÄHKÖ-
TEOLLISUUTTA

HZUR-moottoreiden sarjavalmistusta moottoritehtaallamme Vaasassa.

Sähkömoottoreita sarjatuotantona

Jos käyttöönnne soveltuu

normaalia kauppalaatua oleva sähkömoottori, saatte sen nopeasti varastostamme — jossa on usein verrattain suurtehoisiaakin moottoreita — tai eri puolilla maataamme toimivilta piirikonttoreiltamme ja jälleenmyyjiltä.

Jos käyttönnne vaatii

moottorilta erikoisominaisuuksia, tiedätte kai, että tällaisiakin sisältyy valmistusohjelmaamme monia lajeja ja asiantuntijamme auttavat Teitä mielellään moottorin valinnassa, jos kerrotte heille minkälainen käytettävä kone on ja minkälaiset ovat käyttöolosuhteet.

Jos suunnittelette jonkin koneen tai laitteen sarjavalmistusta

ja tarvitsette sen käyttövoimaksi juuri sille koneelle sopivaa sähkömoottoria, kannattaa Teidän silloinkin uskoa moottorin valmistaminen meille. Suunnitteluosastojemme, työkaluosastojemme, ja sarjatuotantoon soveltuvien valmistusosastojemme kokemus ja taito ovat tällöinkin Teidän käytettävissänne.

Neuvotelkaa kanssamme, kun käyttövoima aiheuttaa Teille pulmia.

Oy Strömberg Ab

1889—1959

Helsinki - Kouvola - Kuopio - Oulu - Pori - Tampere
 Turku - Vaasa — Tehtaat Helsingissä ja Vaasassa

HAVI

hiutalesaippua

on parasta pesusaippuaa hiutalemuodossa, tarkoitettu erityisesti pesukonekäyttöön.

8 pesua tavallisella pesukoneella — 6:25 pesulta — huokeaa!

Puhdas pesusaippua — ei aiheuta ihottumia.

Erittäin tehokas kirkaste

200 gramman paketti 50:—

Pesuun on saippua paras

HAVIN OY

Nyt voitte saada jäähdyttäjänne todell...

PÖYTYÄ
KENNA VEIKKO
0643 KT

SHELL ANTI-FREEZE on uusi, erinomainen pakkas-
neste, joka pienin kustannuksin suojaa auton mootto-
rin täydellisesti. SHELL-asemilta saatte lehtisen, joka
lähemmin esittelee Teille SHELL ANTI-FREEZE:n,
SHELLin uuden huipputuotteen.

Te tarvitsette pakkasnestettä joka tapauksessa, anta-
kaa siis SHELL-asemanne suorittaa nesteen vaihto jo
tänään.

Ennen nesteen vaihtoa on jäähdyttävä huolellisesti puh-
distettava. SHELL-asemat suorittavat puhdistuksen vaih-
don yhteydessä.

ANTI-FREEZE

ei päästä pakkasta pellin alle!